

పాణిగ్రహణము

—వివాహమంత్రార్థము—

ర చ య త

శ్రీపాద లక్ష్మీపతిశాస్త్రి

శ్రీ రామకృష్ణ శారదా పఠశాలాదిరము.
శ్రీ సీతారామచంద్ర పుస్తకభాండాగారము, వల్లూరు.

పుస్తకము పేరు పాంశీశ్రవణము.

పుస్తకము సంఖ్య 543. పుస్తకము వెల రు 0. 4. 0.

1. పుస్తకములు ఒక వారముకన్న ఎక్కువగా నిలుపుకొన నూడదు.
2. పుస్తకములు యితరులకు మార్చకూడదు లేక బగలుగా యివ్వకూడదు.
3. పుస్తకములు జాగ్రత్తగా ఒప్పగించవలయును, అటుల కానియెడల పుస్తకముల ఖరీదు విమాలు చేయబడును.

తే. 8. మార్చి. 1940.

పోలేపల్లె వెంగన్న శ్రేష్ఠి,
అధ్యక్షుడు.

N. B:

Book Name... Panchashrama.

Book No.....543.

Book Price Rs. 0. 4. 0.

1. Books should not be kept for more than a week.
2. Books should not be transferred or lent to others.
3. Books should be delicately handled, otherwise cost will be recovered.

Date... 8 March. 1940.

Polepalle Venganna Chetty,
President.

జానకి బెన్, పోలేపల్లె.

పాణిగ్రహణము

—వివాహమంత్రార్థము—

ర చ యి త

శ్రీపాద లక్ష్మీపతిశాస్త్రి

PRINTED AT THE
VAVILLA PRESS
MADRAS.

శ్రీమద్వివేకచూడామణి దంపతినుత
 శ్రీవైభవాలంకృతుల్
 ప్రేమానోన్యనిబద్ధమానసలస
 త్తృప్తుల్ పురాదంపతుల్
 ప్రేమాసక్తుల నూత్నదంపతుల శ్రీ
 శ్రీపాదవంశస్థులఁ
 శ్రీమందేశ్వరశాస్త్రి భానుమతులఁ
 శ్రీలిచ్చి రక్షించుతన్

ప్రమాధి. మార్గశీర్ష
 శుద్ధ త్రయోదశి.
 కాకినాడ.

శ్రీపాద లక్ష్మీవతిశాస్త్రి.

చిన్న మనవి

ఆర్యులారా!

దేశకాలపరిస్థితులనుబట్టి ప్రతివిషయమునను సంస్కరణము పరుగులమీద జరుగుచున్నది. పూర్వాపరస్థితు లెఱిగి చేసినసంస్కరణము లోకహితము. ప్రపంచమున కాథారమైన స్త్రీపురుషసంబంధము ప్రేమమూలకము ప్రేమయే ప్రపంచమును చడిపించుచున్నది. పరస్పరమును ప్రేమపాత్రముగు దాంపత్యమును, తత్పుఖమును ధ్రువముగా నుండునట్లు చేయుటకై ప్రతిదేశమునను ప్రతిమతమునను కొన్ని కట్టుబాట్లు చేసికొనుట సహజము. ఆకట్టుబాట్లే వివాహవిధులగును. మనపూర్వులు వారి యాచరణలో నున్న పద్ధతులను ముత్రములలోను సూత్రములలోను నిబంధించిరి. అవి తెలిసికొనుటను గావలసిన విద్యాసంస్కారము మనదేశమున దగ్గిపోయినది. పైపెచ్చు, పరదేశస్థులపద్ధతులను వినుటయును, కనుటయును హెచ్చయినది. ఆసంస్కారమునుబట్టి పెద్దలకును, పిన్నలకును కూడఁ గొన్ని వ్యతిరేకభావములు గలుగుచున్నవి. మనపద్ధతులను తెలిసికొనఁదలచినవారికి సాధనములు గానరావు. ఆలోచనమును దీర్చుటకై కొంత యత్నముచేయవలయు ననెడి యభిలాష యుండెను గాని అది సాగలేదు.

ప్రకృతము నాకుమారునివివాహము కొలఁదిదినములలో నుండఁగా వివాహమంత్రములలోని ముఖ్యవిషయములు వినుటకుఁ దనకుఁ గూతూహలము గల దని యాతఁ డనఁగ సంతోషించి ముఖ్యవిషయములను దెలిపితిని. వివాహము చేసి కొనఁదలఁచినవారిలోను వివాహముచేసికొనినవారిలోను గూడఁ గొందఱు కట్టికుతూహల ముండునుగాన నట్టివారి కుపయోగించుటకై పాణిగ్రహణమనువేరితో వివాహమంత్రార్థమును రచించితిని. అతని వివాహవహోత్సవమునాటకే యిది ప్రకటింపవలయు నని తలఁచి త్రిరాత్రదీక్షతో రచించి ముద్రింపించితిని. ఇందు విడువఁబడినభాగములు దీనికిఁ బరిశిష్టముగా ముందు ముందు ప్రకటింపఁ దలంపు గలదు. గుణదోషవిచారణమును, ఉపయోగానుపయోగనిర్ణయమును పాఠకాధీనములు.

రెండుమూఁడు దినములలో నిది ముద్రించుట కేర్పాటుగావించిన భాషోద్ధారక శ్రీ వావిళ్ల వెంకటేశ్వరశాస్త్రిలవారికిని వారిసిబ్బందీవారికిని నాకృతజ్ఞతలు తెలుపుదును.

శ్రీ పాదభవనము,
క్రిష్టికను, చన్నపురి
20-12-39

ఇట్లు
విధేయుఁడు,
శ్రీపాద లక్ష్మీపతిశాస్త్రి

శ్రీః పాణిగ్రహణము.

పాణిగ్రహణ మనఁగా చేయి పట్టుకొనుట. వివాహము నందు వరుఁడు వధువును చేయిపట్టుకొని యగ్ని సమీపమునకుఁ దీసికొనిపోయి యచట సప్తపదములు నడిపించి సఖ్యమును స్థిర పఱచుకొనును. వివాహమున కంతకును సప్తపది ముఖ్యము. దానికి సాధనమగు పాణిగ్రహణము ముఖ్యతరము గావున వివాహమునకుఁ బాణిగ్రహణ మను పేరు ప్రసిద్ధ మయినది.

ఆపాణిగ్రహణమునందు జరుగు ప్రక్రియను సంగ్రహముగాఁ దెలుపుచు నడుమనడుమ ముఖ్యమంత్రములకుఁ దాత్పర్యముఁ దెలుపఁదలచితిని.

వరలక్షణము.

పాణిగ్రహణము చేసికొనఁదలఁచినవానికి వరుఁడని పేరు. వివాహమున గ్రహింపఁబడు కన్యకకు వధువని పేరు.

వరలక్షణము:—వరునిలక్షణములను కొన్నిటిని జెప్పి చిట్టచివర “బంధుశీలలక్షణసంపన్న శ్శుభ్రతవా నరోగశ్చ” అని యాపస్తంబుఁడు చెప్పెను. అనఁగా బంధువులుగలవాఁడును, మంచిగుణములుగలవాఁడును, సాముద్రికశాస్త్రమునఁ జెప్పఁబడిన శుభలక్షణములుగలవాఁడును, వేదవేదాంగములు చదివినవాఁ

డును, అపస్తారకుష్ఠాద్యసాధ్యరోగములు లేనివాఁడును గావలయును.

కన్యాలక్షణము.

సూత్రకారులు కన్యాలక్షణము లనేకములు చెప్పి “బంధుశీలలక్షణసంపన్నా మరోగా ముపయచ్ఛేత” బంధువులు గలదియు మంచిగుణములును శుభలక్షణములును గలదియు దుస్సాధరోగములు లేనిదియు నగు కన్యకను పెండ్లాడవలెను అనియు, “యస్యాం మసశ్చక్షుషో ర్నిబంధః.” వరునకు ఏకన్యక యందు మసస్సునకును కంటికిని ఆసక్తి (తగులము) గలుగునో అట్టి కన్యకయే వానికి వివాహముచేసికొనఁ దగినది అనియు ప్రధానలక్షణములనుఁ జెప్పిరి తనమనస్సునకును కంటికిని నచ్చుటయే ముఖ్యలక్షణము.

వేదవేదాంగములు పూర్తిగా నభ్యసించి స్వశక్త్యాఞ్జిత ధనముతో గురువు కోరిన దక్షిణ నిచ్చి సంతృప్తిపఱచి గురువు ననుజ్ఞఁ బొంది స్నాతకవ్రత మాచరింపవలయును బ్రహ్మచర్య వ్రతలోపప్రాయశ్చిత్తము చేసికొని, దర్పణదర్శనమును దండ ధారణము, ఛత్రధారణము పరిమళద్రవ్యగ్రహణము తురము, మొదలగునవి స్నాతకవ్రతమందు మంత్రపూర్వకముగా గ్రహించును. అవి గ్రహించి తన మిత్రునితోఁ దనయాహులు తనశక్తి సందర్భములను తెలిపి భావి జీవితమున నవివాహితుఁడై సన్యాసాదిధర్మము లవలంబించుటయో వివాహముచేసికొని గృహస్థ

ధర్మ మవలంబించుటయో నిశ్చయించు కొనవలెను. ఛత్రాది ధారణముచేసి కాశ్యాది దేశయాత్రకుఁ బోవుచు మార్గమధ్య మునఁ బలుకరించినవానితో నిట్లనును.

“చరిత్రబ్రహ్మచర్యోఽహం కృత నేను బ్రహ్మచర్యవ్రత మాచ వ్రతచతుష్టయః, కాశీయాత్రాం రించి వేదవ్రతములుచేసినవాడను గమిష్యామి అనుజ్ఞాం దేహి మే కాశీయాత్రకుఁ బోవుచున్నాను. శుభాప్.” నా కనుజ్జయిస్తు.

ఆతఁడు తిరిగి యిట్లనును.

“సాలంకారాం మమసతాం ఓద్విజౌఁడా! అలంకాంసహిత కన్యాం దాస్యామి తేద్విజ, యగు నాకన్యను నీకిచ్చెదను. దీనిని పాణిం గృహీత్వా సాన్నిధ్యం బెండ్లాడి అగ్నిహోత్ర సహితుఁ గచ్ఛస్వాగచ్ఛ మధ్యహమ్.” డవై వెడలుము. నాయంటికి రమ్ము.

ఇదే వెండ్లికొడుకు కాశీయాత్ర గాఁ బరిణమించినది. ఇది సూత్ర కారుఁడు చెప్పిన కన్యావరణావిప్రక్రియకు విరుద్ధముగాఁ గనఁబడుచున్నది కాని మంత్రసంస్కారసహితమగు కన్యావరణము వ్యర్థముకాకుండఁగ కన్యాదాత యభిప్రాయము ముందే తెలిసికొనఁ దగునుగాన నిందు కన్యావరణప్రక్రియకు విరోధములేదని కొందఱు సమర్థింతురు. వరుడే తనమిత్రులను బంపి యొకకన్యకను తననిమిత్తము వరించి రం డని పంపునుగాని కన్యాదాత నాకన్యకను నీకిచ్చెదను రమ్మనుట యాపస్తంబముపిసమ్మతముకాదు. కన్యాపిత వరాన్వేషణముచేయుట యాచారము

లోనికి వచ్చినతర్వాత వైరీతి యేర్పడి యుండును. అదే ఆచార మైనది స్నాతక ప్రతానంతరము గృహస్థధర్మ మవలంబింపఁగోరు వాఁడు పరుఁడు.

పరుఁడు పాణిగ్రహణాఖ్యమగుకర్త నాచరింపఁదలంచి నిర్విఘ్న పరిసమాప్తికై గణపతిపూజయు, శుద్ధ్యర్థమును వృద్ధ్యర్థమును అభ్యుదయార్థమును మహాజనులతో స్వస్తిపూజ్యాహ వాచనము చేసికొనవలెను.

కన్యాపరణము.

“సుహృద స్సమవేతాన్ మంత్ర తనకు మిత్రులును, తననుగుఱించి పతో వరాన్ ప్రహిణు సమానాసక్తిగలవారును మంత్రవం యాత్.”

తులును అనఁగా వేదవేత్తలు అని గాని ఆలోచనగలవారు అనిగాని చెప్పవచ్చును. అట్టి వారిని నలుగు రను పంపవలయును.

వారితో ఇట్లు చెప్పవలెను—

“మదర్థం కన్యాం పృణీధ్వమ్.” నానిమిత్తము కన్యను వరింపుఁడు.

“తా నాదితో ద్వాభ్యా మభిమం వారిని (మంత్రప్రశ్నమున మొదట నున్న రెండు మంత్రములతోను) నభిమంత్రింపవలెను. అభిమంత్రిం చుట యన నభిముఖముగా నుండి మంత్రములు పఠించుట.

“ప్రసన్నంతా ధియసానస్య సక్ష
ణి వరేభిర్వరాగ్ం అభిషుప్రసీ
దత, ఆస్తాక మింద్ర ఉభయం
జుజోషతి య తస్మయ స్యాం
ధసో ఋబోధతి, అన్యక్షరా
ఋజవ స్సంతు వంథా యేభి
స్సఖాయో యంతి నో వరే
యం, సమర్థమా సంభగో నో
నిసీయా త్సంజాస్పత్యగ్ం సు
యమ మస్తు జేవాః.”

మిత్రులారా! బాగుగాను వడి
గాను ప్రయాణముచేయఁగల మీ
రు నేను తలఁచినక్షణముననే శ్రేష్ఠ
మగుమార్గముల వరింపఁదగిన కన్యా
వంతునిగుఱించి వెడలుఁడు. నాకును
కన్యకకును సంయోగము గలుగుట
ఇంద్రునకును సమ్మతమే. వధూవరు
లిద్దఱును గలసినయెడల యాగ
మున సోమరసాత్మకమగు నన్న
మును దనకు ఇచ్చెద రని యాతఁ
డెఱుఁగును. కావున మీకు ఇం
ద్రుఁడును సహాయుఁ డగును.

నామిత్రులు కన్యావంతుని గృహ
మున కేమార్గములఁ బ్రయాణము
చేయుదురో ఆమార్గములు ముళ్లె,
రాళ్లెను లేనివియై ఋజువులుగా
నుండుఁగాక. ఓదేవతలారా! మా
(భావి) దాంపత్యము సుసంబద్ధ
మగుఁగాక.

కన్యాదాత కుమారి కాయుష్యాభివృద్ధికై గౌరీ-కంకణ
పూజచేసి కన్యక యెడమచేతికి రత్నబంధనము కట్టును. అప్పుడు

కన్యను ధాన్యపుమూటమీఁదనో బియ్యపుదట్టలోనో కూర్చుండిబెట్టెదరు. అది ధనధాన్యాదిసమృద్ధిని సూచించును. దీనికి ఆచారమే ప్రమాణము.

“తే కన్యాదాతారం గత్వా వారు కన్యాదాతయొద్దకుఁబోయి బ్రువతే.” చెప్పుదురు.

వరప్రసరగోత్రములు చెప్పి వరుని తండ్రి తాత ముత్తా తలపేర్లు తెలుపుచు కన్యను కోరవలెను. దానికి దృష్టాంతముగా నిది గ్రహింతము.

వైశ్వామిత్ర, అఘమర్షణ, కాశిక త్రయార్షేయప్రవరాన్విత కాశికసగోత్రస్య లక్ష్మీవతిసోమయాజిశర్మణో నప్తే, వైశ్వామిత్ర...గోత్రస్య మందేశ్వరశాస్త్రిశర్మణః పౌత్రాయ, వైశ్వామిత్ర.....గోత్రస్య లక్ష్మీవతిశాస్త్రిశర్మణః పుత్రాయ, వైశ్వామిత్ర ... కాశికగోత్రోద్భవాయ మందేశ్వరశాస్త్రిశర్మణే వరాయ

అట్లే కన్యాప్రవరయు గోత్రమును తండ్రి, తాత, ముత్తాతలపేర్లును దెలుపవలెను.

ఆంగీరస, బార్హస్పత్య, భారద్వాజ త్రయార్షేయప్రవరాన్విత భారద్వాజసగోత్రస్య లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రిశర్మణో నప్తీం, ఆంగీరస.....గోత్రస్య వీరేశ్వరశాస్త్రిశర్మణః పౌత్రీం, ఆంగీరస.....గోత్రస్య లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రిశర్మణః పుత్రీం, భారద్వాజసగోత్రోద్భవాం భానుమతీ నామ్నాం కన్యాం

“ధర్మప్రజాసంపత్త్యర్థం వృణోతుము.” ధర్మప్రజాసంపత్త్యర్థము వరింతుము.

“వృణోద్ధ్వం దాస్యామితి ప్రతివరింపుఁడు ఇచ్చెదను అని కన్యాబ్రూయాత్.” ఏవంత్రీః సంతోఁడు ప్రతివచనము చెప్పవలెను. ఇట్లు ముమ్మాలు జరుపవలెను.

“కృతార్థా వయ మితి వర మేము కృతార్థులమైతి మని వారు వరునితోఁ జెప్పుదురు.

తర్వాత వరుఁడు

“ధర్మప్రజాసంపత్త్యర్థగ్ంస్త్రియధర్మప్రజాసంపత్త్యర్థము స్త్రీని ముద్వహే.” వివాహముచేసికొనెదను.

అని సంకల్పముచేసి వివాహాంగమగు ద్వితీయయజ్ఞోపవీతమును ధరించును.

కన్యాదాత ప్రాణాయామముచేసి

“లక్ష్మీనారాయణప్రీత్యర్థం సాలక్ష్మీనారాయణప్రీతికై సాలం లంకృతకన్యాదానం కరిష్యే.” కృతకన్యాదానము చేయుదును.

అని సంకల్పముచేసి మహాసంకల్పము చెప్పి వరుని పూజించి శ్రీలక్ష్మీనారాయణస్వరూపునిగా వరుని భావించి ఆననము ఇచ్చి పాద్యమిచ్చి కాళ్లు కడిగి

“సమోస్త్యనంతాయ సహస్రమూర్తయే
 సహస్రపాదాక్షిశిరోదుబాహవే
 సహస్రనామ్నే పురుషాయ కాశ్వతే
 సహస్రకోటియుగధారిణే నమః.” అని

గంధాలంకారాక్షతాదు లిచ్చి పూజ పూర్తిగావించును.
 “కన్యాం కనకసంపన్నాం బంగారముతోఁ గూడినదియును
 కనకాభరణై ర్యుతాం, బంగారపువగలు గలదియు అగు
 దాస్యామి విష్ణుపే తుభ్యం కన్యను ధర్మకామార్థసిద్ధికై విష్ణు
 ధర్మకామార్థసిద్ధయే.” స్వరూపుడవగు నీ కిచ్చెదను.

“బ్రహ్మలోకజిగీషయా” అని చివరపాదమునఁ గొందఱు
 పఠింతురు.

అని కన్యాప్రవర చెప్పి—నస్త్రీయు, పౌత్రీ, పుత్రీయు,
 నామ్ని అగుకన్యకను—నస్త్రీయు—పౌత్రీయు—పుత్రీయు—అను
 పేరుగలవరుడవగు నీకు “తుభ్యం ప్రజాసహత్వకర్తృభ్యః ప్రతి
 పాదయా మీతి కన్యా ముదకపూర్వకం దద్యాత్” సంతతికొఱ
 కును లొకక కార్యములందు సహవాసముగా నుండుటకును కర్తా
 చరణకొఱకును ఈకన్యకను ఇచ్చుచున్నాను. అని కన్యకను ఉదక
 పూర్వకముగా దాసము చేయవలెను.

వరుడు ‘స్వస్తీతి ప్రతివచనం’ స్వస్తీ యని ప్రతివచనము
 (అంగీకారసూచకముగా) చెప్పవలెను.

“కన్యాదానసాధుణ్యార్థం దక్షిణాం తుభ్య మహం సం
 ప్రదదే న మమ” అని దాత కన్యాదానదక్షిణ నిచ్చును.

దాత వరునితో “ధర్తార్థకామేషు త్వ యైషా నాతిచరితవ్యా” ధర్తమందును అర్థమందును కామమందును నీవు దీని నుల్లంఘించి చరింపరాదు. అనఁగా, వరుఁడు ‘నాతిచరామి’ ధర్తార్థకామములందు ఈవధువును నుల్లంఘించి చరింపను అని ప్రతివచనము చెప్పును. ఇదియే వరుఁడు కన్యాదాత కిచ్చు వాగ్దానము. వరుఁడు వివాహ వేదికయందు అగ్ని ప్రతిష్ఠాపనముచేయును.

మధుపర్కము.

మధుపర్క మనఁగా మధువు (తేనె)తోఁ గలిపినది. అని అర్థము. అతిథి, ఋత్విక్కు, రాజు, శ్వశురుఁడు, వరుఁడు, అపచితుఁడు (వరుని గురువు తండ్రి మొదలగువారు) వచ్చి నపుడు తేనె, పెరుగు కలిపి భక్షించుట కీయవలయును. కొందఱు తేనె, పెరుగు, నెయ్యి మూఁడును కలుపవలయు ననిరి. కొందఱు పై మూటితోను థానలు (వేపుడుబియ్యము లేక బొరుగులు) సక్తువు (వేలాలపిండి) కూడఁ గలిపి యయిదుద్రవ్యములు కలసిన పదార్థమును ఈయవలయు ననిరి.

ఆమధుపర్కమిచ్చునపుడు పూర్వయుగములందు గోవును (ఆవును) ఇచ్చెడివారు. దానిని హింసించి దానివపను దీసి వెచ్చ చేసి ఆజ్యముతోఁ గలిపి హోమము చేసెడివారు. కలియుగమందు గవాలంభము నిషిద్ధముగాన ఉత్సర్జనమును (ఆగోవును గడ్డితిని నీళ్లు త్రాగి స్వేచ్ఛగా బ్రతుకుఁగాక యని విడిచివెట్టుటను) అవలంబించిరి. ఆలంభనపక్షమున వపాహోమమును ఉత్స

ర్జనపక్షమున మంత్రజపమును సూత్రమున విహితము లయ్యెను. ఇదియే గోమధుపర్కము.

వివాహమునందు వరుని అతిథిని పూజించునట్లు పూజింప వలెనుగాన మధుపర్క మిచ్చెదరు. దానివిధానము:—వరుని సమీపమునకు వధువును తీసికొనివచ్చి కూర్చుండఁబెట్టుదురు. వరుఁడు వధువును మంత్రసంస్కారపూర్వకముగా సుముహూర్తమునఁ జూడవలెను గావున వధూవరులకు నడుమఁ దెర అడ్డుగాఁ బెట్టుదురు. కన్యాదాత కుమారియాయుష్యాభివృద్ధిర్థమై వరుని మధుపర్కద్రవ్యముతోఁ బూజించెద నని సంకల్పము చేసి మంత్రసహితముగా వరునికి కూర్చుండుటకు కూర్చుమును పాదప్రక్షాళనమునకు పాద్యమును ఇచ్చి వరుని కాళ్లకడిగి మట్టి పాత్రతో అర్ఘ్యమును ఇచ్చి ఆసందర్భమున వస్త్రములు గోవులు మొదలగునవి శక్తివంచన లేకుండఁగ నిచ్చి వరుని నలంకరింపవలెను. మంత్రము నుచ్చరించి దాతపేరు పదిమందికి తెలియునట్లు చెప్పి వస్త్రద్వయము వరున కీయవలెను. అదే వస్త్రములను చదివించుట. అవే మధుపర్కములు. మధుపర్క పూజాసమయమున నిచ్చిన వస్త్రములుగాన ఆవస్త్రములకును మధుపర్కము లను వ్యవహారము గలిగినది.

తర్వాత పెరుగును తేనెయు కలిపి కంచుపాత్రలో నుంచి దానిపైని కొంచెము పెద్దదైన కంచుపాత్ర మూతపెట్టి కూర్చులతో పరిగ్రహించి “మధుపర్కో మధుపర్కో మధుపర్కః” అని మువ్వాటు “మధుపర్కః” అని యుచ్చరింపవలెను.

అమధుపర్కమును మంత్రములతో నభిమంత్రించి వరుడు ప్రాశనచేయఁబోవును గాన “అమృతోపస్తరణ మసి” అమృత పదార్థమగు మధుపర్కమునకు నీవు క్రిందిపాత్ర వంటిదానవు అని కొంచెము నీరుత్రాగి మధుపర్కద్రవ్యము ప్రాశింపవలెను.

మధుపర్క ప్రాశనమంత్రము:—

“య స్తథనో మధవ్యం పరమ మధుసంబంధమైన యీయన్నము మన్నాద్యం వీర్యమ్, తేనాహం భక్షించుట అనఁగా తేనె త్రాగుట మధునో మధవ్యేన పరమేణా వీర్యకరమైనది. ఈ వీర్యముచేత న్నద్యేన వీర్యేణ పరమో నేనును పరముడను అన్నాదుఁ న్నాదో మధవ్యో సాని.” డను వీర్యవంతుడను అగుదును.

అని యొకమాటు మంత్రముతోను రెండుమాల్లు మంత్ర రహితముగాను భక్షించి “అమృతాపిథాన మసి” ఓడదకమా నీవు అమృతపదార్థమునకు పయికప్పువంటిదాన వని కొంచెము జలమును త్రావి, హస్తప్రక్షాళనము చేసికొని మిగిలినది తన దయకుఁ బాత్రుడగువాని కియ్యవలెను.

అప్పుడు దాత గోవును (ఇప్పుడు గోష్ఠానమున దర్శనము) వరునికిఁ జూపి “గాః గాః” అని చెప్పును.

ప్రకృతయుగమున ఉత్సర్జనపక్షము అవలంబించిరి గాన దానికి విహితమగు మంత్రము వరుడు పఠించి మంత్రజపానంతరము “ఓమ్ ఉత్సృజత” గోవును విడిచిపెట్టుడు అని గట్టిగాఁ జెప్పవలెను. అప్పుడు కన్యాదాత ఆగోవును విడిచిపెట్టవలయును.

కన్యాదాత వరునితో అన్నము సిద్ధమైనది అని చెప్పగా ఆతఁడు అన్నస్తుతి త్రేబుపు మంత్రములను పఠించును. దాత పరిచారకులను పిలిచి అన్నము తీసికొనిరం డని చెప్పి వారన్నము తీసికొనినత్తురు వరుఁ డదిచూచును. (అది వరుఁడు భక్షింపవలసి నట్లు విధులున్నను వరుఁడు భక్షించునాచారము ప్రకృతము లేదు) దీనితో మధుసర్కపూజ పూర్ణమైనది. కన్యాదాత వరుని వస్త్రాదులతో యథార్హముగాఁ బూజింపవలెను.

కొందఱు మధుసర్కపూజ అయినతర్వాత కన్యాదానము చేయుదురు. లోకాచారప్రకారము మంగళాష్టకములు పఠింపవలెను.

“తదేవలగ్నం సుదినం తదేవ తారాబలం చంద్రబలం తదేవ
విద్యాబలం వైవలం తదేవ లక్ష్మీవతే తేంఘ్రియుగం నమామి.
శ్రీదేవీతనయ శ్చివ స్సఖికరో మిత్ర శృశీ కంపన
స్సర్వే తే మునయో చలాచలదీశ స్సర్వా మృగేంద్రాః ఖగాః
నద్యః పుణ్యసరోవరాణి దితిజా స్తీర్థాని కంజాసన
శ్చేంద్రో వహ్నియమరా నదా జలధయః కుర్వంతు వాం మంగళమ్.”

ఇత్యాది స్తోత్రములను పఠింతురు.

సుముహూర్తసమయమున వధూవరులశిరస్సులందు సజీరకగుడము (బెల్లము జీలకఱ్ఱ కలసినముద్ద) పెట్టుదురు. మంగళద్రవ్యములను శిరములందుఁ బెట్టవలయును. మంగళద్రవ్యములలో సర్వసామాన్యముగా లభించునవి బెల్లము, జీలకఱ్ఱ, పసుపును. ఆవికలిపి ముద్దచేసి శిరములపైని ఉంచెదరు. అని

గ్రహింపఁదగియున్నది. దీనికి విధివిధానము దొరకలేదు. ఆచార ప్రాప్తములలో నిది యొకటి

“ఘ్రవంఠే రాజా వరుణో వరుణుఁడు, బృహస్పతి, ఇంద్రుఁ
 ఘ్రవంఠేవో బృహస్పతిః ఁ, అగ్ని నీరాష్ట్రమును ధ్రువ
 ఘ్రవంఠ ఇంద్రశ్చాగ్నిశ్చ మైనదానినిగాఁ గావించుదు గాక.
 రాష్ట్రం ధారయతం ఘ్రవమ్.” వృత్రాసురుని చంపివచ్చిన యిం
 ద్రునివలె స్థిరముగా రాష్ట్రము
 ఇంద్ర ఇవ వృత్రహా తిష్ఠ. పాలింపుము.

నీరాష్ట్రమునకు ధ్రువత్వమును దేవతలు కలిగింతురు గాక
 యనుట ముఖ్యము.

‘అయం సుముహూర్త స్సుముహూర్తోఽప్రస్తు’ ఈ
 సుముహూర్తము సుముహూర్త మగుఁగాక యని వెద్దలందురు.
 అట్టి సుముహూర్తమున వరుఁడు కన్యకను చూచి నేత్రములను
 మరలించి యిట్లు జపించును.

“అభ్రాతృస్మిం వరుణాపతిస్మిం ఓవరుణ! ఈవధువునకు అభ్రా
 బృహస్పతే, ఇంద్రాపత్రస్మిం తృస్మి అనఁగా భ్రాతృహింస
 లక్ష్యం తా వద్యై సవిత గలుగకుండఁగఁజేయు లక్ష్యేని ఇమ్ము.
 స్పవ.” ఓబృహస్పతీ! ఈకన్యకు అపతిస్మి
 అనఁగా పతిహింస గలుగకుండఁగఁ
 జేయులక్ష్యే నిమ్ము

ఇంద్రా! అపుత్రఘ్ని అనఁగా
పుత్రమరణము లేకుండఁగఁ జేయు
లక్ష్మీ నిమ్ము.

ఓసవితా! పైలక్ష్మలనన్నిటిని నీవు
ఇమ్ము. భాగ్యవతిపుత్రమరణములు
కలుగకుండఁగఁజేయుము.

సమీక్షణము.

మరల వరుఁడు కన్యకను సమీక్షింపవలెను. సమీక్షణ
మనఁగా (అవయవశః) ప్రత్యవయవము చూచుట. సమీక్షణసమ
యమున నీమంత్రము పఠించును.

“అఘోరచక్షు రపతి ఘేధి ఓకన్యకా! నీవు సౌమ్యదృష్టిగల
శివా పతిభ్య స్సమనా స్సవ దానవై అవతిఘ్నివి అనఁగా పతిని
రాఘ్ని, జీవసూ ర్దేవకామా సోఘ్ని హింసింపనిదానవు కమ్ము. నాకును
నా శం నోభవ ద్విపదే శం నాసోదరులకును సుఖకారకురాల
చతుష్పదే.”

వగుము. మంచి వర్చస్సును మన
స్సును గలదానవయి జీవసంతతిని
బడయుము. దేవతలను యజింప
వలయునని కోరుచుండుము. ప్రశ
స్తవై మాసంబంధమగు ద్విపాత్తు
లకును చతుష్పాత్తులకు సుఖకారకు
రాల వగుము.

తర్వాత నడమఁ బట్టిన తెర తీసివేయుదురు.

ఇది మొదలు వధూవరు లిద్దఱును కలసి సంకల్పము చేయుదురు. దంపతుల మయిన మనకు ఆయుర్వర్షోచ్ఛలాభి వృద్ధ్యర్థమై “ఆవాభ్యాం కర్తాణి కర్తవ్యాని, ప్రజాశోచిత్వా దయితవ్యాః.” మనచేత కర్త లాచరింపఁబడవలెను, ప్రజలు జనింపఁబడవలయును అని చెప్పుదురు.

“తస్మాభ్యువో రంశరా దర్శేణ వధువు కనుబొమల మధ్యభాగ సమృజ్య ప్రతీచీనం నిరస్యేత్. మును దర్భతో తుడిచి యాదర్భ పశ్చిమముగాఁ బాటవేయవలెను.

“ఇద మహం యాత్నత్యయి పతి కన్యకా! పతిస్మి (పతిని హింసించునది) యగు ఏలలక్ష్మి నీయందుఁ గలదో ఆయలక్ష్మిని ఇదిగో తుడిచి వేయుచున్నాను. ఈదర్భలను పాట వేయుటయే యాదుర్లక్ష్మిని తుడిచి పాటవేయుట.

కన్యకగాని కన్యకాబంధువులుగాని ఎడఁబాయుదుము అనుభయమున ఏడ్చినయెడల ఈక్రింది మంత్రము పఠింపవలెను. “జీవాగ్ం రుదంతి విమయంతే ఓకన్యాబంధుజనులారా! జీవించి అధ్వరే దీర్ఘా మతు ప్రసేతిం దీ యున్న కన్యకనుగుఱించి మీ ధియు ర్నరక, వామం పితృభ్యో రేడ్చుచున్నారు. హింసారహిత య ఇదగ్ం సమేరిరే మయః మగుకాలమున మీరు సంతోషింపతిభ్యో జనయః పరివ్వజే.” చుటకు మాటు ఏడ్చుచున్నారు.

చాల వ్యత్యస్తముగా ప్రవర్తించుచున్నారు. మా భావబంధము దీర్ఘకాలము ఉండునట్లు తలంపుడు.

తల్లిదండ్రులకుఁ గోరఁదగినదియు, పతినగునాకు సుఖకరమైనదియు, ఈవధువునకు ఆలింగనసుఖమునకు సాధనమైనదియు నగు ఈవివాహము మీరే ప్రేరించితిరి గదా. మా భావబంధమును ఆలోచించి సంతోషింపుడు. మీరు రోదనము చేయకుడు.

ఈపయిది కన్యకకు మంచి వర్చస్సు గలుగుటకై చేసెడు సంస్కారము. ఇందే బండికాడి తీసికొనివచ్చి కన్యకనెత్తిమీఁదికి కాడితొలలు వచ్చునట్లు పెట్టి ఆతొలలలో బంగారముంచి దాని మీఁదనుండి జలమును మంత్రముల నుచ్చరించుచు పోసెదరు. అందలివిషయము లన్నియు క్రమముగాఁ దెలియనగును మంత్రవేత్తలగు బ్రాహ్మణులను కన్యకాస్నాననాథమగు (కన్యకను స్నానముచేయించుట కుపయోగించు) జలమునకై పంపుచు నిట్లు చెప్పవలెను.

“శ్రుక్ష త్కూర ముదచం త్వాప బ్రాహ్మణులారా! ఈవధువును అన్యై బ్రాహ్మణా స్నాపనగ్ం స్నానముచేయించుటకై ఉదకము హరంతు, అవీరఘ్నీ రదచం ను తీసికొనిరండు.

ఉదకమందున్న క్రూరత్వము పో
వుగాక. ఉదకము పైకివచ్చుగాక.
అపుత్రస్నులు పుత్రహింసచేయ
నివి—పుత్రమరణహేతువులుకాని
—జలములు పయికి వచ్చుగాక.

దర్భలతో గుండ్రముగా చుట్టినచుట్టకు ఇణ్వ మని పేరు.
అది కన్యకాశిరస్సువైని పెట్టి యీమంత్రము పఠింపవలెను.

“అర్యష్టా అగ్నిం పరియంతు మాతల్లియు, ఈకన్యతల్లియు, నా
క్షిప్రం ప్రతీక్షం తాగ్ంశ్వ సోదరులును, ఈ కన్యసోదరులును
శోఽ) దేవరాశ్చ, (సూర్యానుగ్రహమువలన) ఈక
న్యకనైత్తిమీఁద నుంచిన దర్భేణ్వ
మును చూచుటకై వీలుగా నుండు
నట్లు ఈవివాహాగ్నికి చుట్టును మం
డలాకారముగా నిలబడుదురు
గాక.

బండ్రికాడి.

ఆయిణ్యమునకు సరిగా వచ్చునట్లు బండికాడి కుడివైపు
తొలలలో వెలుపటిదానియందుంచి యిట్లు పఠింపవలెను.

“ఖేఽనసః ఖేరథః ఖేయగన్య ఓయింద్రా! శచీపతీ! బండియి
శచీపతే, అపాలామింద్ర త్రి రుసుతొలనుండియు, రథరంధ్రము
పూర్వైకరత్సూర్యవర్చస్వ.” నుండియు, కాడిరంధ్రమునుండియు

జలమును మీఁదబోసి అపాల అను
కన్యకను ముమ్మాటు పవిత్రము
చేసి సూర్యవర్చస్సుగలదానినిజేసి
తివి. అట్లే యీకన్యకను గూడఁ
జేయుము.

ఇచ్చట ఒక కథ తెలిసికొనవలయును. పూర్వము అపాల
యనుపేరుగల కన్యక యొకతె యుండెను. ఆమెకు శ్విత్ర (బొల్లి)
రోగ ముండుటచేత ఆమె నెవరును బెండ్లాడరైరి. ఇంద్రుని
గుఱించి యాగముచేయవలయు ననువాంఛ యామెకు కలదు.
వివాహముకానిదాని కది సాధ్యము కాదు. కావున మిగుల
విచారించుచుండెను. ఒకనాఁ డామె నదిలో స్నానము చేయు
చుండఁగాఁ బ్రమాదవశమునఁ బ్రవాహమునఁ బడి కొట్టుకొని
బోవుచుండెను. ఆమెకు ఇంద్రునిగుఱించి యాగము చేయఁజాల
నైతి ననువిచారము గలిగెను. అప్పుడు దైవవశమున సోమలత
యొకటి యామె నోటిదగ్గఱకుఁ గొట్టికొనివచ్చెను. (యాగమున
సోమలతరసమే యింద్రునకు ముఖ్యమైనది.) ఆమె ఆలతను రస
మువచ్చునట్లు వళ్లతో నమలి యారసమును ఇంద్రు నుద్దేశించి
ఉమ్మివేసెను ఇంద్రుఁడు వచ్చి యారసముగ్రహించి తనరథమున
కును ఇరుసునకును కాడికిని గలరంధ్రములనుండి జలమును
స్రవింపఁజేసి యామెమీఁదఁ బోసెను. దానివలన ఆమెరోగము
పోయెను. ఆమె సూర్యవర్చస్సు గల దయ్యెను.

ఈకథ ఋగ్వేదమునఁ గలదు. ఈసంప్రదాయమును బట్టియు, ముందు మంత్రమున కాడినిమాత్రము చెప్పటచేతను బండికాడిని తెచ్చి కన్యకనెత్తిమీఁద నున్నయిన్యాముమీఁదికి వచ్చునట్లు కాడితోల నుంచి పయిమంత్రము పఠించి యింద్రుఁ డీకన్యకను పవిత్రనుచేసి సూర్యవర్చస్సు గలదానిని జేయుఁగాత మని ప్రార్థించుచున్నాఁడు.

యుగచ్ఛిద్రమునందు సువర్ణ ముంచునపు డిది పఠింప వలెను. అందు మంగళసూత్రముల నుంచెదరు.

“శంలేహిరణ్యగ్ం సముశం త్వా ఓకన్యకా ! యుగచ్ఛిద్రముననుం ప శ్శంతే మేధీ భవతు శం చినసువర్ణము నీకు శుభప్రద మగుఁ యుగస్య తృద్ధ, శంత అప శ్శత గాక. నీమీఁదఁ బడుచున్న నీళ్లును పవిత్రా భవం త్వధావత్యా త నీకు శుభప్రదము లగుఁగాక ఈ స్వగ్ం సగ్ం సృజస్వ.” కాడియు, ఈకాడిరంధ్రమును శుభ ప్రదము లగుఁగాక. శతపవిత్ర ములు (అనేకులను పవిత్రులనుగా గావించిన) యీనీళ్లు నీకు శుభ ప్రదము లగుఁగాక. అనంతరము పతివైన నాతో నీశరీరమును గలుపుము.

తర్వాత ‘హిరణ్యవర్ణా’ మొదలగు స్నానమంత్రములతో స్నానము చేయించవలెను.

కన్యకకు దీక్షావస్త్రము.

అనంతరము అహతమగు వస్త్రమును కన్యకకు కప్పవలయును. అహతమనగా తడవనిది, ధరింపనిది, అంచులుగలది...యగు వస్త్రము.

“పరిత్వా గిర్వాణో గిర ఇమా ఓ ఇంద్రా! నీవు స్తుతిలక్షణమైన భవంతు విశ్వతః, వృద్ధాయ వాక్కులతో నేవింపఁదగినవాడవు. మనువృద్ధయో జుష్టా భవంతు ఈవస్త్రము ఈకన్యకను క్రమ్మునట్లు జుష్టయః.”

మాస్తుతులు నిన్నుఁ గ్రమ్ముఁగాక. నీవు వృద్ధాయుడవు. అనఁగా పెద్దలనుగుఱించి పోవువాడవు. పెద్దలను నేవించువాడవు. నావాక్కులు అనువృద్ధులు అనఁగా ప్రవృద్ధములు. నేవితవ్యములగు నావాక్కులు నీచే నేవింపఁబడుఁగాక.

ఈమంత్రముతోఁగ కన్యకకు వస్త్రమును కప్పదురు. మఘపర్కపుచ్చీర అని దీనిని కొందఱు వాడెదరు. ఈచీర దీక్షావస్త్రముగా ధరింపఁజేయుదురు.

మంగళసూత్ర ధారణము.

మాంగళ్యతంతువును, యోక్త్రమును పూజించి తర్వాత మంగళసూత్ర ధారణమును, యోక్త్రబంధనమును చేయుదురు.

“మాంగళ్యతంతు నా నేన మమ ఓ సౌభాగ్యవతీ! నాజీవనమునకు
 జీవనహేతునా, కంటే బధ్నా హేతువై న యీమాంగళ్యతంతు
 మి సుభగే త్వం జీవ శరదాం వును నీకంతమునఁ గట్టుచున్నాను.
 శకమ్. నీవు నూలుసంవత్సరములును జీవిం
 తువు గాక.

యోక్త బంధనము.

యోక్త మనఁగా దర్భలతో వేనిన నడికట్టు. ఇది కర్తాధి
 కారమునకు సూచకము.

“అశాసానా సౌమనసం ప్రజా ఈవధువు సౌమనస్యమును(మంచి
 గ్ం సౌభాగ్యం తనూమ్, అ మనస్సుగలుగుటను) సంతతినీ, సౌ
 గ్నే రనువ్రతా భూత్వాసన్న భాగ్యమును కోరుచున్నదై అగ్ని
 హ్యో సుకృతాయ కమ్.” పరిచర్యచేయుట కనుకూలురాలై
 నిలఁబడియున్నది. వివాహమనెడి
 యీపవిత్రకర్త నిమిత్తము ఈయో
 క్తమును సుఖముగా నుండునట్లు
 కట్టుచున్నాను.

తలంబ్రాలు.

తర్వాత ఆర్ధ్రాక్షితారోహణము, తలంబ్రాలు పోయు
 ట. తలమీఁద పోయుబియ్యమునకు తలంబ్రా లని పేరు
 వచ్చినది. ‘కపిలావచనాదిమంగళాచారప్రాప్తం కుర్యాత్’ అని
 విధిని చేర్చుకొనిరి. దీనికి ఆపస్తంబసూత్రమున మూలము లేదు.
 దీని ప్రయోగ మిట్లున్నది.

వరుడు వధువుదోసిటిలో పాలచుక్కలువేసి కడిగి యాఱు బెట్టిన బియ్యము కొంచెము కొంచెము రెండుమాల్లు వేసి మరల పాలచుక్కలు వేయును. అట్లే వరుని దోసిటిలో మరొకరు బియ్యము పోసెదరు. ఉదకసహితమగు కలశము (బిందె) తీసికొని వచ్చి బ్రాహ్మణులతోఁ గూడ

కపిలాగ్ం స్థారయంతు దక్షిణాః కపిలను స్తురింతురు గాక. దాన
పాంతు బహుదేయం చాస్తు మియ్యఁదగిన పదార్థము సమృద్ధిగా
పుణ్యం వర్ధతామ్ శాంతిరస్తు నుండుఁగాక. పుణ్యము వృద్ధియగుఁ
పుష్టిరస్తు తుష్టిరస్తు.... గాక. శాంతి కలుగుఁ గాక. పుష్టి
కలుగుఁ గాక. తుష్టికలుగుఁ గాక.

ఇత్యాదిమంత్రములు పఠింతురు. ఇందు ముఖ్యమైనవి కొన్ని చేర్పబడును.

“యథా హ మస్యా ఆత్మపగ్దే నేను ఈస్త్రీయందు తృప్తిగల
స్త్రీయై పుమాక్, యథా స్త్రీ వాఁడనగునట్లును, ఈస్త్రీ నాయందు
తృప్యతి పుగ్ంసి ప్రియే తృప్తిగలది యగునట్లును దేవతలు
ప్రియా, ఏవం భగవ్య తృ కావలసిన శక్తులను అనుగ్రహిం
ప్యాణి, తురు గాక.

పశవో మే కామ సమృద్ధ్య నాకు పశుసమృద్ధి, యజ్ఞసమృ
తామ్, యజ్ఞో మే కామ సృ ద్ధియుఁ గలుగుఁగాక. కామసమృద్ధి
మృద్ధ్యతామ్. గలుగుఁగాక.

అని చెప్పి వరుడు వధువుతలపై ని, వధువు వరునితలపై ని తలంబ్రాలు పోయుదురు. తర్వాత పెద్దలయాశీర్వచనము.

బ్రహ్మగ్రంథి.

బ్రహ్మఅనఁగా పురోహితుఁడు దంపతుల బట్టలకొంగులను ముట్లు వేయును. హోమసమయమున దంపతులు విడియుండఁగూడదుగాన దూరముగాఁ బోకుండఁగ వేసెడి ముట్లు.

ప్రధానహోమము.

వరుఁడు వధువుకుడిచేయి పట్టుకొని అగ్ని సమీపమునకుఁ దీసికొనివచ్చుచు, నిట్లు చెప్పును:—

“పూషా త్వేతో నయతు హస్త ఓకన్యకా! ఆదిత్యుఁడు నీచేతులు గృహ్యశ్వినౌ త్వా ప్రవహ పట్టుకొని యిక్కడనుండి అగ్ని తాగ్ం రథేన, గృహ్ం గచ్ఛ సన్నిధికి తీసికొనివచ్చుగాక. హో గృహపత్నీ యథా సో వశిషి మాదికము పూర్తిచేసి బండిమీఁద మాయింటికి తీసికొనిపోయెదను. ఆశ్వినీదేవతలు అనుమతి యిత్తురు గాక. నీవు నాయింటికి ఆధిపత్యము వహించుటకు రమ్ము. మాయింటికి స్వామ్యమును పొంది యజ్ఞాదివిషయములను గుఱించి ఆభిముఖ్యముతో చెప్పుము.

అగ్ని యందు హోమముచేయుటకు కావలసిన సామగ్రి, సిద్ధపఱచి కన్యకతో నిట్లభిమంత్రించును:—

“సోమః ప్రథమో వివిచే గంధ
ర్వో వివిధ ఉత్తరః, తృతీయో
అగ్నిష్టేపతి స్తురీయ స్తే మనుష్య
జాః.”

సోమో దద ద్గంధర్వాయ గంధ
ర్వా దద దగ్నయే,
రయించ పుత్రాగ్ శ్చాదా దగ్నిర్
హ్య మసో ఇహమ్.”

కన్యకపుట్టగానే సోముడు కొంత
కాలమును గంధర్వుడు కొంత
కాలమును అగ్ని కొంత కాలమును
కన్యకను కాపాడుచుందురు. కావున
కన్యకకు వారు పక్షులుగా భావింపఁ
బడిరి. వారిని హోమప్రార్థనాదుల
వలన సంతృప్తుల గావించి వారి
వలన తాను కన్యకను బొంది మను
ష్యుడు పతి యగును. కావుననే
యీమంత్రములందు ఇట్లు చెప్పఁ
బడెను.

సోముడు మొదట నిన్నుఁ బొం
దెను. అతడు ప్రథమపతి. గంధ
ర్వుడు ద్వితీయుడు నిన్నుఁ బొం
దెను. అగ్ని మూడవవాడై నిన్నుఁ
బడసెను. మనుష్యుడనైన నేను
నాల్గవవాడను.

సోముడు నిన్ను గంధర్వనకు
ఇచ్చెను. గంధర్వుడు అగ్నికిచ్చె
ను. అగ్ని నిన్ను, ధనమును పుత్రు
లను నాకు ఇచ్చుగాక.

పాణిగ్రహణము.

అని యభిమంత్రించి కన్యకయొక్క కుడిచేయి పట్టుకొనును. ఇదే పాణిగ్రహణము. పాణిగ్రహణమంత్రములు నాలుగు.

“గృభ్ణామి తే సుప్రజాస్తాయ హస్తం మయా పత్యా జరదప్తి ర్యథాసః, భగో అర్యమా స వితా పురంధి ర్త్వహ్యం త్వాఽదుర్గార్హవత్యాయ దేవాః.”

ఓ కన్యకా! నీ హస్తమును పట్టుకొనుచున్నాను. ఎందులకంటే మంచి సంతతిని పొందుటకు. బహు ప్రజ్ఞులగు భగవంతులు, అర్యములు, సవిత, అనుదేవతలు గృహస్థధర్మములు నడిపించుటకై నిన్ను నాకు ఇచ్చిరి. నాతోఁ గలసియుండి నాతో సమముగా జరదవస్త్రను పొందిన దానవగుము. అనఁగా వార్ధకము వచ్చువరకుఁగూడ విడిపోవక కలసి యుండము.

“తేహ పూర్వే జనాసో యత్ర పూర్వపహా హితాః, మూర్ధన్వాక్ యత్ర సౌభ్రహః పూర్వో దేవేభ్య ఆతపత్.”

ఆభగవదేవతలు ఆదికాలమున వివాహము చేసికొని గృహస్థధర్మములు నడిపినవారు. ఆదేవతలలో (సౌభ్రవుడు) అగ్ని మొట్టమొదటివాడు. వారు నడిపించిన గృహస్థధర్మములు నడుపుటకై నిన్ను

నాకు ఇచ్చిరి కావున నీహస్తమును
నేను పట్టుకొనుచున్నాను.

“సరస్వతి ప్రేద మవసుభగే వాజీ ఓసరస్వతీ! నీవు ఈపాణిగ్రహణ
నీవతి, తాం త్వా విశ్వస్య మును రక్షింపుము. అన్నసమృద్ధి
భూతస్య ప్రగాయామస్య (లేక స్తోత్రప్రియత) గలదానవు.
గ్రతః.” నిన్ను మేము ప్రపంచము ముందర
స్తుతింతుము.

“య ఏతి ప్రదిశ స్సర్వాదిశోమ భక్తుల కిచ్చుటకై బంగారమును
పవమానః, హిరణ్యహస్త విరస్తు చేతులలోఁ బెట్టుకొని సర్వదిక్కు
స్స త్వా మన్వనసం కృణోతు.” లును సంచరించువాఁడును అగ్నికి
మిత్రుఁడును అగువాయువు నిన్ను
నాయందు మనస్సుగలదానినిగాఁ
గావించుఁగాక.

సప్త ప ది

ఈపైది సప్తపది. సప్తపది యనఁగా వరుఁడు కన్యకను
ఏడడుగులు నడిపించుచు తనకోరికలు ఏడు వాక్యములతోఁ
దెలుపును. తర్వాత కన్యకతో తనసఖ్యము తెలిపి యామె సఖ్య
మును తాను సంపాదించును. జన్మాంతమే కాక జన్మజన్మాంతరముల
వఱకు నుండవలసిన సఖ్యమును కుదుర్చుకొనిన యీసప్తపది నను
సరించియే సఖ్యమునకుఁ బర్యాయముగా సాప్తపదీనము అనుపద
మేర్పడినది. ఇందు గృహస్థునకుఁ గావలసిన విషయములును

దంపతీలసఖ్యము, వారిముఖ్యోద్దేశములును సంగ్రహింపఁబడి
నవి. ఈసప్తపది పూర్తిగానియెడల వివాహము పూర్తి కాఁ
జాలదు. ఇది వివాహసీద్ధికి పరమావధి

అథ ఉత్తరేణాన్నిం దక్షిణేన అగ్నికి ఉత్తరవైపున కుడికాలు
పదా ప్రాచీ మదశీం వా దిశ మొదట వెట్టుచుప్రాగ్దిక్కుగాఁగాని
ఋభిప్రకమయతి ఏకమిష ఉత్తర దిక్కుగాఁగాని కన్యకను
ఇతి ప్రతిమంత్రం సప్త వరుఁడు నడిపించును. ఏడడుగులు
పదాని గత్వా. వేయునపుడు క్రమముగా ఏడు
మంత్రములు చెప్పవలయును.

ఏకమిషే విష్ణు స్త్వా స్వేతు.

మొదటిపదము నీకు అన్న సమృద్ధి
గలుగుటకై (నడిపింతును) విష్ణువు
నిన్ను అనుసరించుఁగాక.

ద్వే ఊర్జే విష్ణు స్త్వా స్వేతు.

రెండవపదము బలము కలుగు
టకై ...

త్రీణి వ్రతాయ విష్ణు స్త్వా స్వేతు.

మూడవపదము (వ్రతము) కర్త
సమృద్ధి గలుగుటకై....

చత్వారి మాయౌ
భవాయ విష్ణుస్త్వా స్వేతు.

నాల్గవపదము సుఖము గలుగు
టకై....

పంచ పశుభ్యో
విష్ణు స్త్వా స్వేతు.

అయిదవపదము పశుసమృద్ధి గలు
గుటకై....

షడ్పశుభ్యో విష్ణు స్త్వా స్వేతు

ఆఱవపదము ఋతువులు అను
కూలము లగుటకై...

సప్తసప్తభ్యో హోత్రాభ్యో విష్ణు
స్త్యాన్వేతు.

ఏడవపదము సప్తహోత్రలు.

(హోతా ప్రశాస్తా బ్రహ్మణా
చ్ఛంసీ పోతా నేష్టాచ్ఛావాకఆగ్ని
ర్ధ ఇతి సప్తహోత్రాః) సోమ
యాగమునను పీరు తప్పకయుండ
వలెనుగాన యజ్ఞము చేయించు
టకు ముఖ్యులగు ఋత్విక్కులు
లభించుటకై (నడిపింతును.) విష్ణువు
నిన్ను అనుసరించుఁగాక.

“సఖా సప్తపదా భవ సఖాయా
సప్తపదా బభూవ సఖ్యం తే
గమేయగ్ం సఖ్యా తే మా
యోషగ్ం సఖ్యా నే మాయో
ష్టాః, సమయావ సంకల్పావ
హై సంప్రియా రోచిష్టా
నుమనస్యమానా, ఇష మూర్ధ
మభిసంసానా సంసా మనాం
గ్ంసి సముచితా న్యాకరం, సా
త్వ మ స్యమూ హ మస్మి సా
త్వం ద్వౌ రహం పృథివీ త్వగ్ం
రేతో హగ్ం రేతో భృత్త్వం
మనో హ మస్మి వా క్త్వగ్ం

నాతో ఏ డడుగులు నడచిన నీవు
నాకు సఖివి కమ్ము ఏడడుగులు నడ
చిన మనము సఖుల మైతిమి. నీసఖ్య
మును నేను పొందితిని. నీన్నేహ
మునుండి నేను విడిపోవను. నీవు
నాన్నేహమునుండి విడిపోవవలదు.
మనమిద్దఱమును కలసికొంటిమి. ఇది
యిట్లు చేయవలయునని ప్రతికార్య
మందును కలసి సంకల్పింతము. పర
స్పరము ప్రీతికలవారమై పరస్పరా
శ్రయమువలనఁ బ్రకాశించువా
రమై మంచిమనస్సు కలవారమై
అన్నమును బలమును కలసి యను

సా మా మమత్రతా భవ పుగ్ం
నే పుత్రాయ వేత్తవ ఏహి నూ
నృతే.

భవింపఁగలవారమై కలసికొంటిమి.
మనమనస్సులను బాగుగాఁ గలసిన
వానినిగాఁ జేయుదును. ఏధర్మ
మాచరించినను కలసియే యాచరింప
వలె నని మనమనస్సులును బా
హ్యేంద్రియమును బాగుగా కలి
యునట్లు చేయుదును నీవు ఋగ్వే
దమువంటిదానవు. నేను సామ
వేదమువంటివాఁడను. (ఋక్కును
సామమును పరస్పరము సంబం
ధము గలిగియున్నట్లు మనమును
పరస్పరసంబంధము కలవారము.)
నీవు పృథివి. నేను ఆకాశము.
నేను రేతస్సు. నీవు రేతస్సును
భరించుదానవు. నేను మనస్సు.
నీవు వాక్కు. నేను సామ. నీవు
ఋక్కు. వైవానికి గల ఆను
కూల్యము మనకును గలుగుఁగాక.
పురుషుఁడగుపుత్రునిపొందుటకును,
విశ్వర్యమును పుత్రుని బడయుట
కును ఓప్రియసంభాషిణి! నాతోఁ
గూడ రమ్ము.

ప్రధానాహుతులు.

తర్వాత దంపతు లగ్నికి బ్రదక్షిణముచేసి పదునాఱు ఆజ్యాహుతులు హోమము చేయవలయును. అందు కొన్నిటిని గ్రహింతము.

“సోమాయ జనివిదే స్వాహా.”

వధువును మొదటఁజూచినసోమ నకు ఈహవిస్సు దత్తమగుఁగాక.

“గంధర్వాయ జనివిదే.”

ఇట్లే గంధర్వనకు

అగ్నేయే జనివిదే.

ఇట్లే అగ్నికిని.

“కన్యలాపితృభ్యో యతీ పతి
లోక మప దీక్షా మదాస్థ.”

ఈకన్యక పితృకులమునుండి పతి కులమునకుఁ బోవుచున్నదై కన్యకాదీక్షను విడిచినది.

“ప్రేతో ముంచాతి నామతస్సు
బద్ధా మము తస్కరత్, యథేం
ద్రమిధ్వ స్సుపుత్రై సుభగా
సతి”

ఓయింద్రా! వర్షదాతా! ఈవధువును పితృకులమును విడుచునట్లు చేయుము. పతికులమునుండి విడుచునట్లు చేయవలదు. అంతేకాక పతికులమునందు సుబద్ధురాలుగా నుండునట్లు చేయుము. పతికులమున అనుబంధము గలదై సుపుత్రయు సౌభాగ్యవతియు నగుఁగాక.

“ఇహం త్వ మిద్ర మిధ్వ స్సుపు
త్రాగ్ం సుభగాం కృణు, దశా

ఓయింద్రా! వర్షాధారా! ఈ వధువును సుపుత్రవతిగాను సౌభా

స్వాం పుత్రా నాదేహి పతి మే
దశం కృధి.”

“అగ్నిరైతు ప్రథమో దేవతా
నాగ్ం సో నైవ ప్రజాం ముం
చతు మృత్యుపాశాత్, తద
యగ్ం రాజా వరుణో నమవ్య
తాం యథేయం స్త్రీ పౌత్ర
మఘం న రోదాత్.”

“ఇహ మగ్ని స్త్రాయతాం గార్హ
పత్యః ప్రజా మనైవ నయతు
దీర్ఘ మాయుః, ఆశూనోఽపస్తా
జీవతా మస్తు మాతా పౌత్ర
మానంద మభిప్ర బుధ్యతా మి
యమ్.”

గ్యవతిగాను జేయుము. ఈమెకు
పదిమంది పుత్రులు గలుగునట్లు
చేయుము. పతి నైనను పదునొ
కండవ వానినిగాఁ గావింపుము.

దేవతలలోఁ బ్రథముఁడైన యగ్ని
వచ్చుగాక. వచ్చి ఆతఁడే వధువు
సంతతిని మృత్యుపాశమునుండి విడి
పించుఁగాక. అట్లుచేసెడియగ్నిని
వరుణుఁడు అనుమతించుఁగాక. అట్లు
చేయుటవలన పుత్ర నిమిత్తదుఃఖ
మివధువునకు తటస్థింపకుండుఁ
గాక. తన్నిమిత్తరోదనము లేక
పోవుఁగాక.

గార్హపత్యాగ్ని (వైవాహికా
గ్ని) ఈవధువును రక్షించుఁగాక.
కేవలము ఈవధువునే కాక ఈమె
సంతతిని దీర్ఘాయుస్సును పొందిం
చుఁగాక. బహుపుత్రులకు మాత
యై పుత్రులచే నలంకరింపఁబడిన
ప్రాంతభాగముగలది యగుఁగాక.
ఈవధువు నిద్రనుండి మెలఁకువ
చెందునప్పటికి చుట్టును ఆనందము

గా నాడుకొనుచు నున్న పుత్రులను
జూచి ఆనందమును బొందుగాక.

“మా లే గృహే నిశి ఘోష ఓవధూ ! నీగృహమందు రాత్రి,
ఉత్కాదన్యత్ర త్వద్రుదత్యస్థం ఆర్తధ్వని ప్రాదుర్భవింపకుండు
విశంతు, మా త్వం వికే శ్యుర గాక. రోదనముచేయుస్త్రీలు నీస్థల
ఆవధిష్ఠా జీవపత్ని పతిలాకే ముకంటె వేతేస్థలమున నుందురు
విరాజ పశ్యంతీ ప్రజాగ్ం సు గాక. వికీర్ణకేశివై (జుట్టు విరియఁ
మనస్యమానామ్.” బోసికొని) గుండెలు బాదుకొనవల
సిన కారణము నీకు సంభవింపక
పోవుగాక. జీవపత్నివై పతిగృహ
మున మంచిమనస్సుగల సంతతిని
జూచుచు ప్రకాశించుచుండుము.
నీకు రోదననిమిత్తమైన పతివియో
గముగాని పుత్రవియోగముగాని
లేకపోవుగాక.

ఈరీతిగా గృహస్థులకుఁ గావలసిన సుఖమును సంతతి
యును గోరుచు దేవతల నుద్దేశించిన ప్రార్థనలతో హోమ
ములను వరుండు చేయును. కన్యకాత్వమున ఆధిపత్యము వహిం
చిన సోమాదిదేవతల యనుమతిని కన్యావ్రతము విడిపించి గేస్తు
రాలను గావించి అప్పుడు కావలసిన కోరికలను కోరుకొనుట
యీ మంత్రములందుఁ గనఁబడుచున్నది. కావుననే ఈహోమ
ములను ప్రధానాజ్యాహుతు లనిరి. అదే ప్రధానహోమ మని
ప్రసిద్ధి వడసినది.

లాజహోమము.

దీనితర్వాత లాజహోమము. అనఁగా పేలాలను హోమము చేయుట.

దీనికిముందు 'దక్షిణేన పదాశ్చానమాస్థాపత' కన్యకకుడి కాలితో సన్నికంటిపైని త్రొక్కించును. త్రొక్కించు నపుడు చెప్పవలసిన మంత్రము.

“అతి ప్తేమ మశ్వాన మశ్నేవ త్వగ్ధ్
స్థిరా భవ, ఆభితిష్ఠ పృతన్యత
స్సహస్వ పృతరాయతః.”

ఓవధూ! నీ వీరాతిపై త్రొక్కుము. ఈరాతివలెనే నీవు స్థిరమైనదాన వగుము. యోధుకాములను (కజ్జాకువచ్చు వారలను) ఎదిరించి తఱిమి వేయుము. నీవీరోధులను పరిభవంపుము.

అని స్థిరత్వమును కోరి వధువుదోసిటిలో నేతతో నభిఘరించి రెండుమార్లు కొంచెము లాజలు పోసి తిరిగి నేతతో నభిఘరింప కన్యక హోమము చేయును. వధూసోదరు లీలాజహోమము చేయవలె నని కొందఱు అందురు.

ప్రథమలాజహోమః.—

“ఇయం సార్యక్షబ్రూతే కల్వా
న్యావపంతికా, దీర్ఘాయ రస్తు
మే పతిర్జీవాతు శరద శ్శతమ్.”

ఈకన్యక లాజలను హోమము చేయుచు నాపతి దీర్ఘాయువై నూఱువత్సరములు జీవించుఁగాక యని కోరుచున్నది.

అట్లు హోమము చేసి యగ్నికే బ్రహ్మీణముచేసి మొదటి వలెనే సన్నికంటిపైని త్రొక్కించును. వెనుకటివలెనే స్థిరత్వము మొదలగునవి కోరును.

ద్వితీయలాజహోమః.—

“అర్యమణం సు దేవం కన్యా
అగ్ని మయతతన ఇహం దేవో
అభ్వరః ప్రేతో ముంచాతి నా
ము త స్సు బధ్ధా మము తస్మ-
రత్”

అర్యముఁ డను ప్రసిద్ధి నొందిన అ
గ్నిని గుఱించి కన్యకలు పూర్వము
యజనము గావించిరి. దానివలన
వారు పతులను బొందిరి. ఆయ
ర్యముఁ డీలాజలచేత యజింపఁ
బడినవాడై ఎవరిచేతను హింసింపఁ
బడనివాడయి ఈవధువును పితృ
కులమునుండి విడిపించుఁగాక పతి
కులమునుండి విడవకుండఁజేయుఁ
గాక. అంతే కాక పతిగృహము
నందు సుబధ్ధురా లగునట్లు చేయుఁ
గాక.

తృతీయలాజహోమః.—

“త్వ మర్యహా భవసి యత్క-
నాం నామ స్వధావ త్వర్వర్యం
బిభర్షి, ఆంజంతి వృక్షగ్ం సు
ధితం న గోభి ర్య ధ్ధంపతీ సమచ
సా కృణోషి.”

ఓ అగ్ని, నీవు అర్యముఁడవు
అనఁగా దాతవు. ఏలయనః కన్యక
లును, అన్నమును, స్వర్గమును
నీయధీనములు. నీదయవలన పురు
షులు వానిని పొందుదురు. బాగు
గాఁ బాఠిన వృక్షమునకు నీరు
పోసినట్లు గోవికారమైన యాజ్ఞా

దిద్రవ్యములు నీయందు (హోమ
ముచేసెదరు) పోయుదురు. నీవే
దంపతులను సమానమనస్సుగలవా
రినిగాఁ గావించువు

మూఁడు లాజహోమములందును మువ్వాలు ప్రదక్షిణ
ములు చేయుట కలదు. ఆ ప్రదక్షిణమయమునఁ జెప్పుమంత్ర
ములలోఁ గూడ దంపతులకోరికలు దెలుపఁబడును.

“తుభ్య మగ్రే పర్యవహన్ త్సూ
ర్యాం వహతునా సహ, పునః
పరిభ్యో జాయాం దా అగ్నే
ప్రజయా సహ, పునః పత్నీ మ
గ్ని రదాదాయుషా సహ వర్ష
సా, దీర్ఘాయు రస్యా యః పతి
స్స ఏతు శరదశ్శతమ్. విశ్వా
ఉత క్షయా వయం ధారా
ఉదన్యా ఇవ, అతిగాహేమహి
చ్ఛిషః.”

ఓ అగ్ని, ఆదికాలమున సూర్య
అనెడి కన్యకను (సవితృపుత్రిక)
వహతువు (కన్యకుతండ్రి యిచ్చిన
ద్రవ్యము స్త్రీధనము)తోఁ గూడ
నీకు ఇచ్చిరి. ఇప్పుడు నావంటి పతు
లకు జాయను ప్రజాసహితముగ
నీవు ఇమ్ము. అగ్ని ఆయుస్సుతోను
వర్షస్సుతోను పత్నీని నాకు నేఁ
డిచ్చుఁగాక. ఈమెపతి దీర్ఘాయు
వగుఁగాక. నూఱుసంవత్సరము
లును జీవించుఁగాక. అగ్ని ! వృష
భాదులు వర్ష ధారలను దాఁటు
నట్లు మేము నీచేత సనాథుల మయి
శత్రువులను అతిక్రమించెదము.

ఇక్కడకు హోమములు పూర్తియైనవిగాన వివాహ కర్మాంగముగా కన్యకకు కట్టిన యోక్తమును వరుడు విప్పును.

యోక్త విమోచనము.

“ప్రత్యామంచామి వరుణస్య సవిత యేపాశముతో నిన్ను పాశా ద్వేన త్వాబధా త్స కశ్టేనో ఆపాశమును నేను విప్పు విత స్సుకేతః, చున్నాను. ఈపాశమును విమో ధాతుశ్చ యోనా సుకృతస్య చనముచేయుటయే నిన్ను వరుణ లోకే స్వీకృతం లే సహ పత్యా పాశమునుండి విడిపించుట.

కరోమి.”

పుణ్యలోకమగు బ్రహ్మలోకమునఁ బ్రవేశించిన నాతో నీకు సుఖస్థానమును కల్పింతును.

“ఇమం విష్వామి వరుణస్య పా ఓవధూ ! భక్తులకు సుఖకరుఁ డైన సవిత యేపాశమును నీకు కశ్టేనో ఆపాశమును విప్పుచున్నా ను. యోక్త విమోచనమే వరుణ పాశవిమోచనము. పుణ్యలోక మైన బ్రహ్మలోకమున ప్రవేశించిన నాతో కూడ నిన్ను శాశ్వతముగా నుండునట్లు చేయుదును.

ప్రవేశ హోమము.

వరుడు వధువును తీసికొని తన యింటికిఁ బోయి అచ్చట ప్రవేశించినపుడు చేసెడి హోమము. గృహ్యగ్నిని తమతోఁ

దీసికొనిపోవలయును. కాలానుసారముగా కన్యాదాతయింటనే ఆప్రవేశహోమము కూడఁ బూర్తిచేయుచున్నారు. వరుఁడు కన్యాదాతవలన సోమగంధర్వాగ్నులవలనను కన్యకను సంపాదించుకొని అగ్నిసన్నిధిని సఖ్యము కుదుర్చుకొని కన్యకావ్రత పరిసమాప్తిని తెలుపుమంత్రములతో ప్రధానలాజహోమములు పూర్తిచేసికొని తనవత్నియగు వధువును తనయింటికిఁ దీసికొని పోవును.

ప్రయాణము.

పోవునపుడు ప్రయాణసాధనములలో ముఖ్యము బండిగాన ఆబండిమీఁదఁ దీసికొనుపోవును. దానివిధానము చూతము. “సత్యే వోత్తభితా భూమి స్సు ఓరథమా! ఏరీతిగా ఈభూమి ర్యే వోత్తభితా ద్యౌః, ఋతే త్రికరణ (మనోవాక్కాయ) శుద్ధ నాదిత్యా సివంతి దివిసోమో మగు సత్యముచేత నిలఁబెట్టఁబడి అధిశ్రితః.” నిలిచినదో, ఏరీతిగా సూర్యునిచేత ఆకాశమునిలఁబెట్టఁబడి నిలిచినదో, యజ్ఞముచేత ఆదిత్యు లెట్లు నిలఁబడిరో, ఆకాశమున చంద్రుఁ డెట్లుండెనో, అట్లే మాచేత నిలఁబెట్టబడిన నీవు నిలిచియుండుము.

“వాహో వుత్తరాభ్యాం యునక్తి.” ఈక్రింది రెండు మంత్రములతోను బండి ఎడ్లను బూన్చును.

“యంజుతి బ్రథ్న మమషం
చరంతం పరి తస్థుషః రోచంతే
రోచనా దివి.”

వడిగా బరువెత్తగలదియు, స్థావ
రమగు చెట్లు మొదలగువానిని
తప్పించుకొని పోవునదియు నగు
వెద్దగుఱ్ఱమునుగాని ఎద్దునుగాని
ఆకాశమున నక్షత్రములు ప్రకా
శించునంతవఱకు ఇటువంటి కర్తల
యందుమనుష్యులు బండికి కట్టెదరు.

“యోగే యోగే తవస్తరం వాజే
వాజే హవామహే, సఖాయ
ఇంద్ర మూతయే.”

ఎప్పుడెప్పుడు రథాదులకు గుఱ్ఱ
ములనుగాని, ఎద్దునుగాని కట్టవలసి
వచ్చునో అప్పుడప్పుడును, యుద్ధ
ములు ప్రాప్తమైనపుడును మాపరి
పాలనముకొరకు వృద్ధియు క్తుడగు
నిందుని మిత్రులమై పిలుతుము.

బండిమీఁద నెక్కుచున్న వధువును వరుఁడు అభిమం
త్రించును.

“సుకింశుకగ్ం శల్త్రిం విశ్వ
రూపగ్ం హిరణ్యవర్ణగ్ం సు
వృతగ్ం సుచక్రమ్, ఆరోహ
వ ధ్వమృతస్య లోకగ్ం సోమం
పత్యే వహ తు కృణుష్వ.”

వధూ! ఈరథము మంచిమోదుఁ
గు, బూరుగువృక్షములకొయ్యల
తోఁ జేసినదియు, నానారూపములు
గలదియు, ప్రకాశమైన కాంతిగల
దియు, మంచినడకగలదియు, మంచి
చక్రములు గలదియు నయియున్న
ది. దీర్ఘాయువు గలనాకు స్థానమగు

సీతధి మెక్కుము. ఎక్కి నాకు
సౌఖ్యకరమును నీతిగిడ్డి యుచ్చిన
దియునగు ప్రేమమును (వహిత
వును)బండిమీదఁ బెట్టుము.

వధువునకు సర్వాధిపత్యము.

“ఉదు తర మారోహంతీ వ్యస్యం
తీ పృతన్యతః, మూర్ధానం ప
త్యు రారోహ ప్రజయా చ వి
రా డ్భవ.”

శ్రేష్ఠమైన యీబండిపైని ఎక్కి
విరోధులనుతటిమివేసినదానవై పతి
నైన నాశిరస్సుపై నెక్కుము అనఁ
గా ప్రధానురాలవగుము ప్రధా
నురాల వయి ప్రజచేత విరాట్ట
వగుము (పదిమంది కుమారులను
బడయుము.)

‘సమ్రాజ్ఞీ శ్వశురే భవ సమా
జ్ఞీ శ్వశురే భవ, ననాందరి
సంరాజ్ఞీ భవ సంరాజ్ఞీ అధిదే
వుఁడు.”

అత్తమామలపై సంరాజ్ఞివగుము.
పతిసోదరి (ఆడుబిడ్డ)పై సంరాజ్ఞివి
కమ్ము. అట్లే పతిసోదరులపై బావల
పైని మఱియెల్లపైని సామ్రాజ్ఞి
ము వహింపుము.

స్నుషాణాగ్ శ్వశురాణాం
ప్రజాయాశ్చ ధనస్య చ,
పతీశాం చ దేవ్యాణాం చ
సంజాతానాం విరా డ్భవ.”

(వై భావమును తిరిగి జెప్పుచు),
మాయంటిలో కోడళ్లవయిని, అత్త
మామలపైని, నాసోదరులపైని, కలు
గఁబోవు నీసంతతివయిని, నాధనము

పయిని, నాసోదరులవైని విరాట్ట
వగుము. (ఆధిపత్యము గలదాన
వగుము)

‘గృహను త్తరమాసంకాశయతి.’ ఈముందు మంత్రముతో తన
గృహములను చూపును.

“సంకాశనూమి వహతుం బ ఓవధూ! నీకు మీతండ్రి యి
చ్చా గృహై రఘోరేణ చ చ్చిన ద్రవ్యములను (పెట్టుకొను
తుషా మైత్రేణ, పర్యాణధం టకు స్థానమయిన) మాయింటిని
విశ్వరూపం యదస్యాగ్ సోమం మంత్రోచ్చారణ పూర్వకముగా
పతిభ్య సువితా కృణోతు చూపించు చున్నాను. (వధువు
తత్.” తన తండ్రియిచ్చిన ద్రవ్యమును
ముందు ఇంటిలోనికి పంపి
తర్వాత తాను ప్రవేశింపవలెనని
వ్యాఖ్యాతలు వ్రాసిరి.) సౌమ్యము
ను మైత్రిగలదియు నగు కంటితో
చూడుము. నీకు నీబంధువులు పెట్టిన
నానావిధమయిన అలంకారాదిక
మంతయు నాకును నాసోదరాదుల
కును సంతోషకర మైనదిగా నుండు
నట్లు సవిత చేయుఁగాక.

మంత్ర పఠనముతో బండియెడ్లను విప్పి తాను ఇంటిలో ఎఱ్ఱనివృషభచర్తమును లోమములు వైకి వచ్చునట్లు తూర్పుగా దానితల యుండునట్లును పఠించి యిట్లు జపించును.

శర్తవర్తేదమాహరాన్యై నా ఈవధువు కూర్చుండుటకై సుఖ
ద్యా ఉపస్తిరే, సిసీవాలి ప్ర కరమును శరీరరక్షకమును అగు
జాయతామియం భగవ్య సుమ చర్తము తీసికొని రమ్ము. ఓసినీవాలి!
తా అసత్.” యీవధువు ప్రజావతి యగుఁగాక.
దేవునియనుగ్రహ బుద్ధియందు ఈ
వధువు ఉండుఁగాక. నీయనుగ్రహ
మున దేవుడును దీనిననుగ్రహించుఁ
గాక.

“గృహాః ప్రపాదయన్ వ ఇంటిలోనికి దీసికొనిపోవుచు వ
ధువుచే నిట్లు చెప్పించును:—

“గృహాః భద్రాన్ సమనసః నేను పతిగృహమును పొందు
ప్రవద్యేఽవీరఘ్నీ వీరవత స్సు చున్నాను. ఈగృహ మెట్టిది?
వీరాన్, ఇరాం వహతో ఘృత మనోహరము. కోడలను చూచి
మక్షమాణా స్తేష్వ హగ్ం సంతోషించెడు మంచి మనస్సు
సంవిశామి.” గల యత్తమామ లీగృహమున
నున్నారు.

ఈగృహమునందు దేవరుల (బా
వలయు మఱిదులయు) పుత్రులు

ఉన్నారు వీరులగు రక్షకుల కాప
లాలో ఉన్నది. అన్నసమ్మర్థి గలది.
ఘృతముక్షమాణము అనగా
(బ్రాహ్మణులు భోజనము చేసినపుడు
వడ్డించిన) నేతితో జిడ్డుగలది. ఇట్టి
యీగృహమును బొంది ఆవీర
ఘ్నిని పుత్రుల హింసించుస్వభా
వము లేని నేను మంచిమనస్సు గల
దాననయి కూర్చుండుదును.

తర్వాత పదుమూడు మంత్రములతో హోమము చేయ
వలెను. ఆమంత్రములందు గృహస్థులకుఁ గావలసినకోరికలు
కోరబడును. నూతనదంపతులు కోరుకొనువానిలో ముఖ్య
మైనవి చూతము.

తమయంతరాత్మలనుగుఱించి తామే చెప్పుచున్నారు.

“ఇహైవ స్తం వియాప్తం విశ్వం ఈ గృహమునందే యుండండి.
మాయ రవ్యశ్చక్షుః, మహ్యో ఎప్పుడును ఎడఁబాయకయుండండి.
ఇంద్ర స్వస్తయే” వేదోక్తమగు(నూటిపైనిపదియాలు
సంవత్సరములు) ఆయుస్సును పొం
దండి. ఇంద్రుఁడు మీకు సమ్మర్థిని
క్షేమమును గలిగించుఁగాక.

“ఘృ వైధి పోష్యా మయి మ
హ్యం త్వా దాద్యహస్పతిః,
మయా పత్యా ప్రజావతీ సం
జీవ శరదశ్శకమ్”

ఓవధూ! నాకు పోష్యురాలవగు
నీవు నాయందు నిశ్చలబుద్ధి గల
దాన వగుము. బృహస్పతి నిన్ను
నాకు ఇచ్చినాడు. సంతానవతివై
పతినయిన నాతోఁ గూడ నూటు
సంవత్సరములు జీవింపుము.

ప్ర వేశహోమానంతరము పఱచి యుంచిన చర్తముపై ని
వధూవరులు కూర్చుందురు.

“ఇహ గావః ప్రజాయధ్వమిహ
శ్వా ఇహ పూరుషాః, ఇహో
సహస్ర దక్షిణో రాయస్సోషో
నిషీదయతు”

ఓగోసముదాయమా! ఈగృహ
మునఁ బుట్టుము. అశ్వసమూ
హమా! ఈయింటఁ బుట్టుము.
పూరుషులారా! ఈయింట జన్మిం
పుఁడు. సహస్రదక్షిణుఁడగు ధన
పోషుఁడు ఈయింటనే కూర్చుండుఁ
గాక.

నూతనదంపతు లాగృహమునఁ జర్తాసనముపై ని
కూర్చుండి జీవపుత్రయగు నొకస్త్రీయొక్క కుమారుని వధువు
యొక్క తొడవైని కూర్చుండఁ బెట్టి వరుఁ డిట్లు చెప్పును.

“సోమే నాదిత్యా బలిన సోమ
మేన పృథివీ దృఢా, అథో నక్ష
త్రాణా మేషా మపఞ్ఠే సోమ
ఆధిత”

దేవతలు చంద్రునిచేత బలధారు
లయిరి. సోమునివలన ఓషధులు
వృద్ధియగును. ఓషధులవృద్ధియున్న
పుడే యాగముచేయ వీలగును

గదా. పృథివియు సోమునిచేతనే
దృఢమైనది. సోమునిచేతనే ఓషధి
వనస్పతకులు వృద్ధిపొంది భూమికి
బలమునిచ్చును. ఈనక్షత్రముల
మధ్యమున చంద్రుడు ఉన్నట్లే
నీతోడపైని ఈబాలుడు కూర్చుం
డుగాక.

ముందుమంత్రముజెప్పుచు వరుడు ఆబాలునకు ఫలముల
నిచ్చుచు.

“ప్రస్వస్థః ప్రేయం ప్రజయా ఓఫలములారా! మీరు ప్రస
భువనే శోచేష్ట, వినా పత్యా వించు (మొలకలు పెట్టు) స్వభా
తస్వగ్ం సగ్ంస్వజస్వాథా జీ వము గలవార లగుడు. ఈపథువు
ప్రీ విదధ మావదాసి” కూడ ప్రసవశీలురా లగుగాక.
మీవలెనే మీయనుగ్రహమున
నీమెయు మంచి సంతతిని బ్రస
వించుగాక.

దీనితర్వాత నీ క్రింది మంత్రములు వరుడు చెప్పును.

“ఇహ ప్రియం ప్రజయా తేస ఓవధూ! ఈయింటిలో ప్రజ(సం
మృద్ధ్యతా మస్తిక్ గృహే తతి)చేత గలుగుప్రీతి నీకు సమృద్ధి
గార్హపత్యాయ జాగృహి యగుగాక. దీనిచే (ప్రజాసంపత్తి
వినాపత్యా తస్వగ్ం సగ్ం చెప్పబడినది.) ఈగృహమందు గృ

శృజస్వాథా
పదాసి."

జీవీవిదధమా

హస్తధర్తములను (అగ్నిపరిచర్య,
అతీధిసత్కారము మొదలగువా
నిని) నడిపించుటలో చాలజాగరూ
కత గలదాన వగుము. (దీనిచే ధర్త
సంపత్తి చెప్పబడెను.) పత్తినైన
నాతో నీశరీరమును గలుపుము.
(దీనిచే కామసంపత్తి తెలుపబడి
నది.) ప్రజాసంపత్తి, ధర్తసంపత్తి,
కామసంపత్తులు గలిగి వానిని చిర
కాల మనుభవించి యాపైని జర
దశస్థను (వార్ధకమును) బొందియ
జ్ఞాదివిషయమున చెప్పదగిన విష
యములను పుత్రపౌత్రాదులకు ఇది
యిట్లు చేయుడు అని ఆభిముఖ్య
ముతోఁ జెప్పుము.

స్థాలీపాకము.

తర్వాత స్థాలీపాక మనుసంస్కారము గావింపవలెను.
స్థాలీయందు వండుట. హోమములకును బ్రాహ్మణభోజనమునకు
సరిపడినవంట చేయుట దానికి సరిపడినబియ్యము పత్తిదంపి
వండవలయును మఱి యొక మతమును పత్తి దంపుటయు, పతి
వండుటయును చెప్పబడినది. ఆమన్నమునుండి అగ్ని మొదలగు
దేవతలకు హవిర్భాగము లిచ్చి హవిశ్శేషముతో ఇద్దఱకు

తక్కువకాకుండగ బ్రాహ్మణులను భుజింపజేయవలెను. అడిమొదలు 'యావజ్జీవం హోష్యామి' అని ఔపాసనమును (అనగా ఆగ్నియందు రెండుపూటలను తండులములతో హోమము చేయుట) దంపతులు ప్రారంభింతురు. ఇది నిత్యము, యావజ్జీవము ధార్యము.

వివాహంగ బ్రహ్మచర్యము.

“త్రిరాత్ర ముభయో రథ మూడురాత్రములు నూత్నదంప శ్శయ్యా బ్రహ్మచర్యం, ఔర తులు ఏకశయ్యాగతులయి (మంచ ముమీదఁగాని వేటువేటుచోట్లఁ గాని వారు పరుండరాదు) బ్రహ్మచర్యము (స్త్రీ పురుషునితోఁగాని పురుషుఁడు స్త్రీతోఁగాని స్పర్శ, లింగనాదిసుఖములను పొందకుండుట) జరుపవలెను. ఇచట ఏకశయ్యపైఁ బరుండియుండుటచే కామవికారములకుఁ గారణములున్నను నియమముతో నింద్రియములను నిరోధింపవలె ననుట ముఖ్యవిషయము. ఇంద్రియవికారహేతువులగు ఔరము, (కారము) లవణము మొదలగునవి వర్జింపవలెను

“తయో శ్చయ్యా మంతరేణ దం
డో గంధలిప్తో వాససా సూత్రే
ణ వా పరివీతస్తివృతి.

ఏకశయ్యాగతులగు వారి పడుక
కు నడుమ (పాలాశాది)దండము
నుంచవలెను. ఆదండమునకు వస్త్ర
ముచుట్టి గంధముపూసి ఆదండము
నందు విశ్వావసుగంధర్వుని ఆవా
హనముచేసి ఇద్దఱుమధ్యమున నుంచ
వలెను.

గంధర్వప్రతిష్ఠాపనము.

ఈక్రింది మంత్రముతో గంధర్వుని స్థాపించవలెను.

“సుమంగలీరియం వహూరిమాగ్ం
సమేత పశ్యత, సౌభాగ్య
మన్యై దత్వా యాథాస్తం
వివరేతన.”

సౌభాగ్యవతియగు ఈనధువును
వచ్చి చూడండి. చూచి యీమెకు
సౌభాగ్యమును ఇచ్చి తర్వాత
స్వేచ్ఛతో మీమీనివాసములకు
దయచేయండి.

అని గంధర్వుని పూజించి వారిశయ్యనడుమను ఆదండ
ముంచును.

“విశ్వావసో త్ర గంధర్వ దండే
రాత్రిత్రయం పస, ఆవయోః
ప్రీతి ముత్పాద్య రక్ష మాం శు
భలక్షణమ్.”

విశ్వావసుగంధర్వా! నీవు మూఁ
డు రాత్రులును ఈదండమందుం
డుము. మాకిద్దఱుకును ప్రీతిని గలి
గించి శుభలక్షణుడ నైన నన్ను
రక్షింపుము.

“వాచం యచ్ఛత్యానక్షత్రేభ్యః దంపతు లుభయులును నక్షత్రో
దయపర్యంతమును వాజ్ఞీయమ
నము (మానము) ను అవలంబింప
వలెను.

“ఉచితేషు నక్షత్రేషు ప్రాచీము నక్షత్రము లుదయించినతర్వాత
దీచీం వా దిశ ముపనిష్క్రమ్య తూర్పుగాఁ గాని ఉత్తరముగాఁ
ఉత్తరాభ్యాం యథాలింగం గాని పోయి ఈక్రింది మంత్రము
ధ్రువ మరుంధతీం చ దర్శ లతో యథాక్రమముగా వరుఁడు
యతి.”
వధువునకు ధ్రువుని, అరుంధతీ
దేవిని జూపించును.

ధ్రువదర్శనము.

“ధ్రువక్షితి ర్ధ్రువయోని ర్ధ్రువ ఓధ్రువా! స్థిరమైన నివాసము
మసి ధ్రువత స్థితమ్, త్వం గలవాడవు. ధ్రువమైన ఉత్పత్తి
నక్షత్రాణాం మే క్యసి స మా గలవాడవు నీవే ధ్రువక్షత్రము
పాహి పృతస్యతః.”
గానుండి ఇతరనక్షత్రములకు కా
డివలె నున్నావు. కాడి ఎడ్లను
తొలగిపోకుండఁగ చేయునట్లు న
క్షత్రములు చలింపకుండఁగఁ జేయు
టకై నీవు నడుమ నున్నావు. అట్టి
నీవు మమ్ములను ఎదిరించుయోధు
కాములనుండి రక్షింపుము.

అరుంధతీదర్శనము.

“సప్తర్షయః కృత్తికానామరుంధతీం యద్భ్రువతాగ్ం హనిన్యూకి, షట్కృత్తికా ముఖియోగం వహంతీయ మస్తాక మేధ త్వష్టమి.”

కశ్యప, అత్రి, భరద్వాజ, విశ్వామిత్ర, గౌతమ, వసిష్ఠ, జమదగ్నులను సప్తర్షులకును కృత్తికలను వేరుగలభార్యలు కలరు. వారిలో అరుంధతి యనునామె యేడవది. పతివ్రత కావుననే ఆమె ప్రథానురాును నిశ్చలురాును అయియుండెను. ఇతరకృత్తికలు వ్యభిచారశంకచేత విడువబడిరి. అని ఇతిహాసములలోఁ జెప్పుదురు. అది యిందు నుడువబడును.

కశ్యపాదిసప్తర్షులును ఎప్పుడు అరుంధతీయందు నిశ్చలత్వమును కనిపట్టి ఆమెను కృత్తికలలో ప్రథానురాుగాఁగావించిరో ఎప్పుడు షట్కృత్తికలును అరుంధతీయందు ప్రథానభావమును వహించిరి. అట్లే ఈవధువు నాకు అప్టమి యగుఁగాక.

అనఁగా సప్తర్షులకును ఆప్టమస్థానమున నే నుందును గాక. ఈవధువు

కృత్తికలకు అష్టమీస్థానీయురాలు
అగుఁగాక.

వివాహమునందు అట్లు త్రిరాత్రము బ్రహ్మచర్యవ్రతము
సాగించవలెను. కావున స్థాలీపాకము మొదలు త్రిరాత్రము
దీక్ష వహింపవలెను.

సదస్యము.

సదస్య మనఁగా సభలోఁ జేయునది అనియర్థము. సభ
గావించి యందు గణపతిపూజ, అష్టదిక్పాలకపూజ సరస్వతీ
పూజయు చేసి విద్యజ్ఞనమహాజనులను సువర్ణపుష్పములతో
పూజించి మహదాశీర్వచనము పొందుదురు.

గంధర్వోత్థాపనము

“తం చతుర్థ్యామపరరాత్ర క్షత్త నాల్గవనాఁ డపరాత్రియందు ఆ
రాభ్యా ముత్థాప్య ప్రత్యాశ్చ గంధర్వదండము ఎత్తి కడిగి శయ
నిధాయ.” నముకంటె వేటుచోట నుంచనల
యును. దండము నెత్తునపుడు గంధ
ర్వన కుద్వాసన మిట్లు చెప్పను.

“ఉదీర్వాతో విశ్వావసో నమ ఓవిశ్వావసూ! ఈశయ్యనుండి
సేదామహే త్వా, అస్మా మి లెమ్ము. నమస్కారముతో నిన్ను
చ్చ ప్రభర్ష్యగ్ం సంజాయా వేడికొనుచున్నాము. ఏమని యనఁ
పత్యా సృజ.” గా ప్రథమవయస్సుగల మరొక

కన్యకను నీవు కోరుకో. నాపత్నిని
నాతోఁ గలుపుము.

“ఉదీర్వాతః పతివతి హ్యేషా
విశ్వావసుం నమసా గిర్భి రీటే,
అన్యా మిచ్ఛ పితృవదం వ్యక్తా
గ్ం సతో భాగో జనుషా తస్య
విధిః.”

నాచేత పతివతియగు నాపత్ని
విశ్వావసుండ వగునిన్ను నమస్కా-
రముతోను వాక్కులతోను యా-
చించుచున్నది. ఏమని యనఁగా
తండ్రిగృహమునందు వివాహము
సమాప్తము కాకుండగ నున్న
మఱొక కన్యను ఇచ్చింపుము. ఆ
భాగము నీకు జన్మచేతనే యేర్పడి
నది; నీవు అందులకుఁ బుట్టితివి;
కావున ఆభాగమును నీవు పొం-
దుము.

శేషహోమము.

వివాహశేషమున విధింపఁబడిన హోమము అగ్ని
వాయాదిత్యాదిదేవతలకు హవిర్భాగములు ఇచ్చి ఈకన్యకుఁ
గల సాముద్రికోక్తదుష్టలక్షణములవలనఁ గలుగుహాని రా-
కుండఁగఁ దేవతలను బ్రార్థించును.

“అగ్నే ప్రాయశ్చిత్తే త్వం జే ఓ అగ్ని ! నీవు నష్టమగుకర్తను
వానాం ప్రాయశ్చిత్తి రసి బ్రా తిరిగి సంధానము చేయు స్వభా-
వము గలవాడవు గావున నీకు వము గలవాడవు గావున నీకు
యాస్యాం పతిస్మీ తనూః దేవతలలో ప్రాయశ్చిత్తి యను

ప్రజాఘ్ని పశుఘ్ని లక్ష్మీఘ్ని
జారఘ్ని మ నైతాం కృణో
మి.”

వేరు గలిగెను. నాథుని (సంరక్షకు
ని) కోరినవాడను. బ్రాహ్మణుడను.
నేను నిన్నుఁ బొందుచున్నాను.
ఈవధువునకు పతిఘ్ని (పతిహింసను
చేయునట్టి) చేతిలోని రేఖలు మొద
లగు నేయవలక్షణము గలవో
అట్లే ప్రజాఘ్ని, పశుఘ్ని, లక్ష్మీ
ఘ్ని యగు నేయవలక్షణములు
గలవో ఆదుర్లక్షణములను జార
ఘ్నులుగా (జారులను చంపునవిగా)
పరిణమింపఁజేసెదను నేను చేయఁ
దలచిన కార్యము నిమిత్తము పై
దానిని సిద్ధింపఁజేయుటకై నిన్నుఁ
బొందుచున్నాను.

“వాయో ప్రాయశ్చిత ఆశిత్వప్రా
యశ్చిత్తే ప్రజాపతే ప్రాయ
శ్చిత్తే త్వం దేవానాం ప్రాయ
శ్చిత్తి రసి బ్రాహ్మణ స్త్వానాథకా
మః....కృణోమి.”

దీనిభావము పైదానివలెనే అన్వ
యించుకోఁ దగును. వేటువేటు
దేవతలను పైరీతిని ప్రార్థించును.

తర్వాత వేటువేటు దేవతలను గుఱించి వేటువేటు
ద్రవ్యముల ప్రాప్తికై ప్రార్థనములు దెలుపు మంత్రములతో
హోమములు చేయఁబడును.

నాకబలి.

“నాగవిల్లి” అని యందురుగాని “నాకబలి” యనవలయును. దేవతలకు బలులు ఇచ్చుచు చేసెడి పూజ అని యర్థము. ఇది ఆపస్తంబుఁడు చెప్పకపోయినను వృద్ధాచారప్రాప్తము. ఇది దేశీయజనులలో నుండెడి యొక కర్మకు వైదికత్వము కల్పించిన కర్మవిశేష మయియుండును. దీనికి పూజాదివిధానమున మంత్రములను విధించు సూత్రము లేకున్నను అనేక దేవతానామములతో నున్న మంత్రపఠనము బలులతర్వాత చేయుచున్నారు.

యుద్ధవిజయాది సమయములందు దుర్గదేవతాదులకు ఇచ్చెడి బలులవలెనే వధువు వివాహానంతరము నిర్విఘ్నముగా పితృగృహమునుండి పతిగృహమునకువచ్చి యక్కడ సర్వాధికత్యమును సంపాదించినదిగాన దృష్టిదోషాదిపరిహారమునకును చేసెడి దేవతాబలులు కావచ్చును. దీనిప్రక్రియ యిట్లుండును. బియ్యపుఁబిండి, పసుపు, కుంకుమలతో (తెలుపు, పసుపు, ఎలుపు మూఁడు రంగులద్రవ్యములతో) నాలుగు పలకలుగా పట్టు పెట్టుదురు కొందఱు ఏనుఁగుల యాకారములుగా పట్టుపెట్టుదురు. దాని చుట్టును ముప్పదిరెండు చిన్న పిడతలును విదిక్కులయందు నాలుగు పెద్దపిడతలుపెట్టి ఆపెద్దపిడతల కంతములకు నలుదిక్కులు తిరిగివచ్చునట్లు దారములు పోసి కట్టుదురు. చిన్న పిడతలలో మూడిటిలో ఉప్పు, పప్పు, బియ్యము వేసి యుంచి నలుదిక్కులను నాలుగు దీపము లుంతురు. ముప్పదిమూఁడు

దీపములు (ఇవి ముప్పదిమూడుకోట్లదేవతలకు ప్రతినిధులని తోచును.) వెలుగుచున్న కంచుపల్లెరములు పట్టుకొని ఇద్దలు సువాసినులు తెత్తురు. దంపతులు వారికి ప్రదక్షిణములు చేయుదురు.

ముప్పదిరెండు అన్నకబళములు గూడ నుంచవలెనని కొందరందురు. కొంద రట్లన్నకబళము లుంచుటలేదు. దంపతులు దానికిఁ బ్రదక్షిణముచేసి ఉపహారాదికము ఇచ్చి తంతువులు (చుట్టుఁజుట్టినదారములు) తీసివేసి నాలుగుదిక్కులందును అర్ఘ్యములు ఇచ్చెదరు సర్వదేవతల నామములు గలయంత్రములు పఠింతురు

“అగ్నిదేవతా వాతో దేవతా

సూర్యో దేవతా చంద్రమా దేవతా.”

... ..

... ..

మూడురంగుల పట్లు పెట్టి చుట్టును దారములు కట్టి దీపములు వెలిగించి యలంకరించుట యంతయును ఒకదుర్లమురు సూచించును దంపతులు బలు లిచ్చి దారముతీసివేసి కోటలో ప్రవేశింతురు గాఁబోలు. ఇది ప్రోలులో ప్రవేశించుట కాఁబోలు. కావుననే కాఁబోలు దీనికి ప్రోలు అని పేరువచ్చినది. ఆసమయమున వధువునకు పట్టుచీర బహుమాన మిచ్చెదరు. దానిని ప్రోలులో పట్టుచీరయందురు. ఆచీరమూలముననే యీ “నాగవిల్లి”కి ఇంత ప్రాముఖ్యము గలిగియుండును. దీనికి

మూలము ఏమున్నదో యింకను అన్వేషింపవలసి ఉన్నది. నాక బలి దాక్షిణాత్యులలో లేదు.

దండాడింపు.

నాకబలి యయినతర్వాత విజయసూచకముగా ఉత్సాహముతో దంపతులు సరవాహనులయి బుక్కాభగ్గుండలతో వినోదయుద్ధము చేయుదురు ఇట్టివి ఏసందర్భముననో వచ్చిన యాచారములు. కొన్ని నిలిచియున్నవి. తాత్కాలికస్థితి కనుకూలముగా లేనపుడు వానిని విడిచిపెట్టెదరు.

ఒక పరీక్ష లేక వేడుక.

రెండు బిందెలలో నీళ్లు పోసి వాటిలో వెండినగ యొకటియు బంగారునగ యొకటియు పడవేసెదరు. దంపతులలో వరుడు మొదటి పర్యాయము బంగారునగ తీయవలెను వధువు వెండిది తీయవలెను. రెండవమాటు వధువు బంగారుది, వరుడు వెండిదియు తీయవలెను. మూడవమాటు మొదటిమాటువలె తీయవలెను అట్లు చేయుట భావి శుభసూచకము. దంపతులలో నెవరు చుటుకుగలవారో కొంత తెలియును. ఇదియొక భావి శుభపరీక్ష. చూచుటవంటిది లేదా వేడుక యనవచ్చును రెండును కలియవచ్చును.

కుత్తుకంటు.

కుత్తుకంటు కుత్తుకను అంటుకొనియుండు నగ. ఇందు ఎఱుపు నలుపు (నీలలోహితములు) గల పూసలు ఎఱ్ఱపూసలు

నల్లపూసలును గలిపి గ్రుచ్చినదిగాన నీలలోహితము అని కుత్తుకంటునకు పేరుపెట్టిరి. అందలి దేవతకు నీలలోహిత దేవత అను పేరుపెట్టిరి. అందు గౌరీపూజతో వీనికిని పూజచేసి పష్ప బియ్యము కలిపి వండినయన్నము, (పులగము), నివేదనచేసెదరు. దీనికిని ఒకమంత్రము నీలలోహితశబ్దము గలది గ్రహించిరి.

“నీలలోహితే భవతః

కృత్యా నక్తి ర్వ్యజ్యతే,

విధం తే స్యా జ్ఞాతయః

ఐతి ర్భంధేషు బధ్యతే.”

ఈమంత్రముతో కుత్తుకంటు కట్టి “నీలలోహితధారణ ముహూర్తస్సుముహూర్తోఽస్తు” అందురు. ఇది పతిజీవనాంతమువఱకును విడువరాదు. ఇదియును ఆచారమాత్ర మూలకమే.

హోమమునం దుపయోగింపఁగా మిగిలిన నేయి వధూ శిరస్సుపై విహితమగు మంత్రములతో నుంచవలెను.

ప్రేమదర్శనము.

ఈక్రిందిమంత్ర ముచ్చరించుచు వధువు వరునిఁ జూచును.
 “ఆవశ్యం త్వా మనసా చేకితా ఓపుత్రకామా! నేను నిన్ను
 నం జాతం తపసో విభూతమ్, మనస్సుతో అనఁగా స్నేహయుక్త
 ఇహ ప్రజా మిహ రయిగ్ం ముగా చూచుచున్నాను నా
 రరాణః ప్రజాయస్యప్రజయా హృదయము నీవెఱుఁగుదువు. నీవు
 పుత్రకామ.” తపస్సున (గర్భాధానాదిసంస్కార

ములచేతను), బుట్టినవాడవు. తప
స్సుచేత అనఁగా, బ్రహ్మచర్యవేదా
ధ్యయనాదులవలన బాగుగా వృద్ధి
పొందినవాడవు. ఈగృహమందు
ప్రజను ధనమును ఇచ్చువాడ
వై సంతతిరూపమున నాయందుఁ
బుట్టుము.

వరుఁడు వధువును చూచుచు ఇట్లనును.

“అపశ్యం త్వా దీధ్యానాగ్ం ఓపుత్ర కామా! ప్రియురాలా!
స్వామాం తహాగ్ం బుత్త్వి నేను నిన్ను మనస్సుతో అనఁగా
యే నాథమానామ్, ఉపమా స్నేహాయుక్తముగా చూచుచు
ముచ్చా యువతి ర్బభూయాః న్నాను. నీవు నావలన నీశరీరమందు
ప్రజాయస్వ ప్రజయా పుత్ర గర్భమును అవేక్షించుచున్నావు.
కామే.”

నీవు యశావనవతివి నావలన భో
గమును పొంది సంతతిరూపమున
జన్మింపుము. అనఁగా సంతతిని
గనుము.

హృదయసంసర్గము.

హోమము చేయఁగా మిగిలిననేతితో ఇద్దఱహృదయము
లను వరుఁడు స్పృశించును.

“సమంజంతు విశ్వే దేవా సు
మాహా హృదయా ని నా, సం
మాతరిశ్వా సంధాతా సముదే
శ్రి దిదేష్టు నా.”

విశ్వేదేవతలు మనహృదయము
లను స్నేహముతోఁ గలసినవాని
నిగాఁ జేయుదురుగాక. జలదేవత,
వాయుదేవుఁడు, ధాతయు మనహృ
దయములను స్నేహమునఁ గలసిన
వానినిగా గావింతుగాక పరస్పర
సంభాషణశక్తి నిచ్చు సరస్వతి సం
గమకాలమున అనుకూలమయిన
సంభాషణమును మనచేత చేయిం
చుఁగాక.

తర్వాత వరుఁడు ఈ క్రింది జపము చేయును.

“ప్రజాపతే తన్వం మే జాషస్వ
త్వప్త ర్దేవేభి సృహసా మ ఇం
ద్ర, విశ్వేదేవై రాతిభి స్సగ్ం
రరాణః పుగ్ంసాం బహూ
నాం మాతర స్సామ్యమ.”

ప్రజాపతీ! నేను రేతస్సేకమునకు
సమర్థుఁడ నగుటకై నీవు నాశరీర
మందుఁ బ్రవేశింపును. రూపనిర్మా
ణమందు సమర్థుఁడవగు ఓత్పత్తా!
నీవును నాశరీరమునఁ విష్ణావదు
లతో ప్రవేశింపుము.

ఓం! నీవు నీమిత్రులగు
సమస్తదేవతలతోను నాశరీరమునఁ
బ్రవేశించి మాకోరికలను ఇచ్చుచు
మేము బహుపుత్రులకుఁ దల్లిదండ్రుల
మగునట్లు చేయుము.

“అసః ప్రజాం జనయతు ప్ర ప్రజాపతి మాకు సంతతిని గలి
జాపతి రాజరసాయ సమనక్త్వ గించుఁగాక. అర్యముఁడు వాఁ
ర్యమా, అదుర్త్తంగలీః పతిశాక కము వచ్చుచుఁకును మమ్ములను
మావిశ శం నో భవ ద్విపదే శం న్నేహాయుక్తులను చేయుఁగాక.

చతుష్పదే.”

ఓవధూ ! నీవు సౌభాగ్యవతివై
పతివైన నాగృహముననివసించుము.
మాద్విపాత్తులకు చతుష్పాత్తులకు
(రెండుపాదములు గలజంతువుల
కును నాల్గుపాదములు గలజంతు
వులకును) సుఖకారకురాల వగుము.

దీనితర్వాత దంపతులరహస్యసమావేశాదులను, తదీతి
లను తెలుపుమంత్రములను వరుఁడు జపించును.

కంకణవిమోచనము.

రత్నబంధనములు విప్పట. ఇది నాల్గవనాటి రాత్రి
చేయఁదగినది.

మిథునవిడియములు.

నూతనదంపతులు ప్రాతదంపతులకుఁ దాంబూలముల
నిచ్చెదరు. మిథునము అనఁగా స్త్రీపురుషద్వంద్వము. వారివలనఁ
బ్రజావృద్ధిగలుగుటను సూచించు ‘ద్వంద్వంవై మిథునం’.....
ఇత్యాదిమంత్రములను పఠింతురు.

ఆ ప్ప గి ం త లు.

‘**అష్టవర్షములు** కన్నాదాత వరాదులకు కన్యకను తాల్చిత- మయీ, ఇదాసీం అధీనముచేయును. అష్టవర్షములు కన దాస్యామి దత్తా స్నేహేన గల యీకన్యక నాచేత పుత్తుని పాల్యతాప్’ వలె పెంచబడినది.

ఈకన్యకను నీ కిచ్చుచున్నాను.
దీనిని స్నేహముతో పాలింపుము.

ఈరీతిగా వరుని తల్లిదండ్రులు మొదలగువారికిని వారి వారివరుసలు చెప్పుచు కన్యాదాత కన్యకను అప్పగించును. కన్యకచెయ్యి పాలలో ముంచి వరాదులచేతిలోఁబెట్టి యిచ్చి “మూపిల్లను స్నేహముతో కాపాడండి” అని యప్పగించునపుడు “చెయ్యిప్పాగించి” మొదలగు పాట పాడినపుడును, ఎంత దైర్యముగల తల్లిదండ్రులకును బాష్పములు రాకమానవు.

అష్టవర్షములు పెంచినవారికే అంతవిచార ముండునపుడు (అష్ట + అష్ట) రెండుఅష్టవర్షములు (పదాలు) వత్సరములు పెంచినవారికి రెట్టింపువిచారము గలుగును.

అల్లుడును కూతురును ఆనందముతో ఉండఁగా చూచి నపుడు రాకమాననివి ఆనందబాష్పములు.

ఆనందో బ్రహ్మైతి వ్యజానాత్

